

ECONOMISCHE AGENDA LANSINGERLAND 2018-2025

HET ECONOMISCHE BELEID
TOT EN MET 2025

LANSINGERLAND GEEF(T) ONDERNEMERS DE RUIMTE!

Lansingerland geef(t) ondernemers de ruimte! Na jaren van landelijke laagconjunctuur en beperkte financiële middelen bij de gemeente Lansingerland zitten we nu weer op het goede spoor!

Lansingerland wil een dynamische, innovatieve en ondernemende gemeente zijn, waar op den duur ruim 70.000 inwoners samenleven en ondernemen. Dit gaat niet vanzelf. Dit vraagt visie en actie om te anticiperen, verduurzamen en innoveren in kansrijke tijden.

Veranderingen van de economie gaan tegenwoordig zo snel, dat we nu liever kiezen voor een economische agenda in plaats van een visie. Niemand weet hoe onze economie er over pakweg 15 à 20 jaar uitziet, maar wel weten we dat er grote invloed is door onder andere snelle digitalisering, globalisering en verduurzaming. Met de Economische Agenda geven we aan dat we adaptief zijn aan dergelijke ontwikkelingen. De Metropool Rotterdam Den Haag, de Provincie Zuid-Holland en de Greenport West-Holland zijn, evenals de ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen, belangrijk voor Lansingerland. Om zo slagvaardig mogelijk te opereren op lokaal niveau, is het belangrijk om optimaal te profiteren van de inzet die op (boven)regionaal niveau is georganiseerd. Daarnaast wil Lansingerland ook maximaal bijdragen aan de versterking van het

regionaal economisch vestigingsklimaat in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag. Dit vanuit het besef dat een sterke regio positief bijdraagt aan het economisch klimaat van Lansingerland. Kortom, een strategie van 'Samen aan de slag!'.

Deze Economische Agenda geeft de ambities van Lansingerland in de periode tot en met 2025 weer. We vertalen de ambities vervolgens in een concreet actieprogramma, voor de korte (2018-2020) en langere termijn (2020-2025), waarbij verschillende partijen aan zet zijn. Op die manier werken we samen aan een dynamisch en innoverend vestigingsklimaat in de gemeente én regio. Als gemeentebestuur maken we ons sterk voor een zelfverzekerd duurzaam Lansingerland, waar het prettig werken, wonen én ondernemen is.

*Albert Abbe Wethouder
Economische Zaken*

SAMENVATTING

SAMENVATTING

Momenteel draait de economie weer op volle toeren. Dat zien we in Nederland en ook in Lansingerland terug in bijvoorbeeld de groei van het aantal bedrijven, het aantal werkzame personen, de bouw en verkoop van huizen en de belangstelling voor en uitgifte van bedrijventerreinen. Maar het is geen tijd om achterover te leunen. Bedrijven moeten met hun tijd mee door in te spelen op de nieuwste economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Ontwikkelingen die in dit snel veranderende en gedigitaliseerde tijdperk steeds onvoorspelbaarder zijn. Onderwijs, wetenschap en overheden moeten de ondernemers daarbij ondersteunen.

ECONOMIE LANSINGERLAND IN BEWEGING

Het is tijd voor een nieuwe economische agenda. De actiepunten uit de 'Economische visie Lansingerland 2011-2016: Focus op ondernemen' zijn uitgevoerd. Zo is bijvoorbeeld een hoge dekkingsgraad van parkmanagement op onze bedrijventerreinen gerealiseerd en voeren we structureel overleg met ondernemers- en de winkeliersverenigingen. Ook kwam een heldere Greenport-strategie tot stand: de 'Position Paper Greenport 2015-2018'. Tot slot geeft de gemeente meer bedrijfsgronden uit aan (inter) nationale marktpartijen. De goede dingen zetten we voort, maar meer dan voorheen ligt de komende periode het accent op innovatie, duurzaamheid en

het behoud van levendige kernen. De hierboven beschreven kwetsbaarheid in onze economie willen we ten goede keren.

Lansingerland bestaat uit drie dynamische en ondernemersvriendelijke kernen (Bleiswijk, Bergschenhoek en Berkel en Rodenrijs) en heeft veel te bieden aan zowel de ondernemers als haar bewoners. Uniek centraal gelegen binnen de Randstad, goed ontsloten door snelwegen en spoorinfrastructuur, en met een natuurlijk groen landelijk karakter. Lansingerland streeft ernaar een sociale en financieel gezonde gemeente te zijn.

WERKGELEGENHEID GROEIT

Lansingerland heeft de ambitie om het aantal arbeidsplaatsen in de gemeente te laten groeien. Zodat mensen die hier wonen, hier ook kunnen werken. Dit kan bijdragen aan minder woon-/werkverkeer en betere bereikbaarheid.

In onderstaande tabel is te zien dat de werkgelegenheid in de afgelopen jaren sterk is toegenomen.

Ontwikkeling werkgelegenheid en bedrijfsvestigingen 2012-2016

Jaar	Banen totaal ¹⁾	Vestigingen totaal ²⁾	Banen als % van de bevolking
2012	21.870	3.910	39,6%
2013	22.850	4.050	40,4%
2014	22.850	4.120	40,0%
2015	23.870	4.230	41,1%
2016	25.460	4.770	43,1%

1) Aantal banen heeft betrekking op totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten

2) Inclusief Zzp-ers

Vooraf tussen 2015 en 2016 is er een sterke groei in zowel banen als vestigingen waar te nemen. De verkoop van bouw kavels op bedrijventerreinen (Oudeland, Prisma) aan bedrijven die zich nieuw hebben gevestigd in Lansingerland, heeft hieraan bijgedragen.

SAMENWERKEN MET AMBITIE

Om zo slagvaardig mogelijk te opereren op lokaal niveau is het belangrijk om maximaal te kunnen profiteren van de inzet die op (boven)regionaal niveau is georganiseerd. Daarnaast wil Lansingerland ook maximaal bijdragen aan de versterking van het regionaal economisch vestigingsklimaat in de metropoolregio. Dit vanuit het besef dat een sterke regio positief bijdraagt aan het economisch klimaat van Lansingerland. Vanuit deze gedachte wil Lansingerland in 2025 in economisch opzicht het volgende bereiken:

Bedrijven functioneren optimaal in Lansingerland, zorgen voor veel werkgelegenheid en doen dat maatschappelijk verantwoord en duurzaam. Bedrijven van buiten Lansingerland vestigen zich nog steeds graag op onze uitstekend ontsloten en verzorgde bedrijventerreinen. Lansingerland blijft de meest innovatieve en duurzame greenport van de wereld. De kernen zijn vitaal, met een per kern passende functiemix van detailhandel, horeca en leisure.

Om bovenstaande te realiseren is een nadere uitwerking van deze ambitie nodig. Hiervoor interviewden wij stakeholders en lokale visionairs. Dit is vertaald in een actieprogramma.

FINANCIËN EN VERVOLG

In de Kadernota 2018 is structureel € 100.000 extra beschikbaar gekomen voor economische ontwikkeling. Hiermee komt het totale werkbudget voor Economie op € 208.000,-. Dat maakt het mogelijk nader invulling te geven aan de rol van de gemeente in (boven)regionale projecten, zoals de Holland Railterminal en Corridor A12. Maar ook het traject voor de levendige kernen bijvoorbeeld vraagt extra middelen om het gewenste resultaat te bereiken.

De Gemeente evalueert de acties uit het activiteitenprogramma om de 2 jaar en waar nodig volgt een tussentijdse bijstelling. Lansingerland doet er alles aan om ondernemers de ruimte te geven!

	VOORWOORD	3
	SAMENVATTING	4
1	BOUWEN AAN DE TOEKOMST VAN LANSINGERLAND	8
1.1	DE ECONOMIE IN LANSINGERLAND BLOEIT	8
1.2	UITDAGINGEN AANGAAN EN KANSEN BENUTTEN	8
1.3	TOTSTANDKOMING EN LEESWIJZER	9
2	ECONOMIE LANSINGERLAND IN BEWEGING	10
2.1	HOGERE OVERHEDEN ZETTEN IN OP INNOVATIE EN VERDUURZAMING	10
2.2	MRDH GAAT VOOR EEN KRACHTIGE METROPOOLREGIO	11
2.3	LANSINGERLAND HEEFT VEEL TE BIEDEN	14
2.3.1	SAMENWERKEN	15
2.4	DE WERKGELEGENHEID GROEIT	15
2.5	SWOT	18
3	SAMENWERKEN MET AMBITIE	22
3.1	LANSINGERLAND: DÉ VESTIGINGSLOCATIE VOOR BEDRIJVEN	22
3.1.1	GEMEENTELIJKE DIENSTVERLENING	22
3.1.2	INKOOPBELEID GEMEENTE	24
3.1.3	AANPAK WET- EN REGELGEVING VOOR ONDERNEMERS	25
3.1.4	BEREIKBAARHEID/INFRASTRUCTUUR	25
3.1.5	WONEN	28
3.1.6	DUURZAAMHEID	28

3.1.7	INTERNATIONAAL ONDERNEMEN	30
3.1.8	CULTUUR EN SPORT	30
3.2	ONDERNEMEN IN LANSINGERLAND	30
3.2.1	BEDRIJVENTERREINEN	30
3.2.2	KANTOREN	31
3.2.3	DETAILHANDEL	32
3.2.4	WEEKMARKT	34
3.2.5	HORECA	35
3.2.6	GREENPORT	36
3.2.7	TOERISME, RECREATIE & LEISURE	38
3.2.8	ONDERWIJS-ARBEIDSMARKT-BEDRIJFSLEVEN	38
3.2.9	ZZP-ERS EN WERKEN AAN HUIS	40
3.2.10	ONDERNEMERS IN DE PROBLEMEN	40
4	ACTIVITEITENPROGRAMMA	42
5	ORGANISATIE, FINANCIËN EN VERVOLG	48
5.1	ORGANISATIE	48
5.2	FINANCIËN	48
5.3	VERVOLG	48
BIJLAGE I: LIJST MET GEÏNTERVIEWDEN		49
BIJLAGE II: UITKOMSTEN BEELDVORMINGSAVOND MET RAADSLEDEN D.D. 6 JUNI 2017		50
BIJLAGE III: BRONNEN		52

BOUWEN AAN DE TOEKOMST VAN LANSINGERLAND

1.1 DE ECONOMIE IN LANSINGERLAND BLOEIT

Momenteel draait de economie weer op volle toeren. Dat zien we in Nederland en ook in Lansingerland terug in bijvoorbeeld de groei van het aantal bedrijven, het aantal werkzame personen, de bouw en verkoop van huizen en de belangstelling voor en uitgifte van bedrijventerreinen. Logisch dat Lansingerland in alle opzichten weer groeit, want deze gemeente is voor ondernemers en inwoners strategisch gelegen in de metropoolregio Rotterdam Den Haag en biedt een prettig woon- en leefklimaat. Bedrijven vestigen zich op onze moderne en goed ontsloten bedrijvenparken en detailhandel en horeca spelen in op de behoefte van het toenemend aantal inwoners. Ook zien nieuwe kassen in het glastuinbouwgebied verschijnen.

De economische activiteiten nemen de komende jaren verder toe. Er is nog voldoende bedrijventerrein beschikbaar, er is koopkracht aanwezig voor detailhandel en horeca. De bereikbaarheid neemt met de komst van onder andere de nieuwe rijksweg tussen de A13 en de A16 (start aanleg in 2019) en het NS-station Lansingerland-Zoetermeer (eind 2018 in gebruik) nog verder toe. Daarnaast is het bedrijfsleven in Lansingerland goed georganiseerd, zodat we in gezamenlijkheid aan de groei blijven werken.

1.2 UITDAGINGEN AANGAAN EN KANSEN BENUTTEN

Er is geen tijd om achterover te leunen. Bedrijven moeten met hun tijd mee door in te spelen op de nieuwste economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Ontwikkelingen die in dit snel veranderende en gedigitaliseerde tijdperk steeds onvoorspelbaarder zijn. Onderwijs, wetenschap en overheden moeten de ondernemers daarbij faciliteren.

Het voortbestaan van de economische opgang in Lansingerland is geen vanzelfsprekendheid. Neem bijvoorbeeld de glastuinbouw. Deze sector, die nog altijd de ruggengraat van onze lokale economie vormt, staat voor grote uitdagingen. De fossiele afhankelijkheid van de glastuinbouwbedrijven is nog altijd hoog. Wanneer de glastuinbouw niet weet om te schakelen naar klimaatneutrale productie, dan is het maar de vraag of het de concurrentie aan kan met producenten die 'onder de zon' produceren. Niet alleen de glastuinbouw, maar ook de vele bedrijven en banen die daarvan afhankelijk zijn, staan daarmee onder druk.

In Lansingerland is het cluster aan transport- en distributiebedrijven substantieel. Dit cluster profiteert onder meer van de centrale ligging in de metropoolregio Rotterdam-Den Haag en de goede (weg)ontsluiting. Maar ook deze sector is kwetsbaar. Deels omdat er afhankelijkheid is van onder andere de glastuinbouwproductie en deels omdat de sector zelf ook sterk afhankelijk is van fossiele brandstoffen. Ondernemers noemen ook het gebrek aan (internationale) chauffeurs als reden om het bedrijf in de toekomst mogelijk naar andere regio te verplaatsen. De transport- en distributiesector moet antwoorden op dergelijke maatschappelijke vraagstukken vinden om te blijven bestaan. De grote belangstelling vanuit het bedrijfsleven voor een

toekomstige klimaatneutrale railterminal geeft aan dat zij er werk van willen maken.

Het laatste voorbeeld is de detailhandel. Binnen de detailhandel ontwikkelde zich de afgelopen jaren een geheel nieuw afzetkanaal, namelijk de verkopen via internet. In de niet dagelijkse artikelen gaat het aandeel van de verkopen via internet al richting de 25 procent. Macro-economisch is verkoop via internet niet per definitie slecht, maar wel anders. Leegstaande winkelpanden in heel Nederland laten zien wat de gevolgen zijn. De lokale werkgelegenheid kan daarmee onder druk staan. In distributiecentra en bij transporteurs ontstaat dan werkgelegenheid, maar dat kan op een heel andere locatie zijn. Het is belangrijk dat de gemeente Lansingerland op blijft letten dat onze centra als geheel goed blijven functioneren. Dat is goed voor de lokale werkgelegenheid en voor het woongenot van onze inwoners. Ook hier zien we dat winkeliers en vastgoedeigenaren het belang van levendige kernen inzien. Momenteel werken we daarvoor gezamenlijk plannen uit.

We zien dat de economische concurrentie zich steeds meer afspeelt tussen metropolitane regio's. Om internationaal een vuist te maken, werken we samen met 22 andere gemeenten in de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag. Alle gemeenten dragen daarin bij aan een sterke regio. In deze nieuwe agenda en bijbehorend actieprogramma sluiten we dan ook aan bij de (boven) regionale economische ontwikkelingen van de afgelopen jaren.

1.3 TOTSTANDKOMING EN LEESWIJZER

De economische ambitie en activiteiten kwamen tot stand dankzij de medewerking van diverse belangrijke actoren in Lansingerland. Diepte-interviews met ondernemers, vertegenwoordigers van winkeliersverenigingen en ondernemersorganisaties en vertegenwoordigers uit het onderwijs gaven daarvoor input. Dit is uitgewerkt in een activiteitenprogramma Economie 2017-2025.

In hoofdstuk 2 staat beschreven hoe de economie in Lansingerland er nu uit ziet. Vervolgens beschrijft hoofdstuk 3 de Economische Agenda van de Gemeente Lansingerland, met de bijbehorende beleidsthema's en doelen. Hoofdstuk 4 geeft aan hoe de gestelde doelen zijn te bereiken en wanneer. Tot slot beschrijft hoofdstuk 5 de organisatie, financiën en het vervolg.

ECONOMIE LANSINGERLAND IN BEWEGING

ECONOMIE LANSINGERLAND IN BEWEGING

Dit hoofdstuk beschrijft als eerste het Europees en Rijksbeleid dat op grote lijnen raakvlakken heeft met de gemeente, maar verder weg van de meeste ondernemers staat. Hierna komt aan de orde wat provinciaal en regionaal van belang is voor de gemeente. In regionaal verband is de samenwerking binnen de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH) van groot economisch belang. Vanzelfsprekend staat Lansingerland met haar ontwikkelingen centraal in de Economische Agenda. De gemeente geeft onder andere aan hoe het staat met de samenwerking en werkgelegenheid. Tot slot volgt de sterkte-zwakteanalyse (SWOT) van Lansingerland.

2.1 HOGERE OVERHEDEN ZETTEN IN OP INNOVATIE EN VERDUURZAMING

Vanuit Europees beleid spreekt men op hoofdlijnen over onder andere stabiliteit, level playing field (waaronder tegengaan van staatssteun en tegengaan van marktdominantie), wegnemen van handelsbarrières (waaronder muntunie, open grenzen/interne markt), geven van incentives (subsidies), et cetera.

Zo wenst de Europese Unie wat betreft industrie en innovatie voor 2020:

- De industriële basis te versterken en over te

schakelen naar een koolstofarme economie.

- De innovatie te promoten om nieuwe groeiterreinen te ontsluiten.
- Kleine bedrijven te stimuleren.
- Een ondernemingscultuur te promoten.
- En een EU-brede goederenmarkt te realiseren.
- Hier is Lansingerland binnen het samenwerkingsverband MRDH op aangehaakt in de Roadmap Next Economy.

Het ministerie van Economische Zaken staat voor een duurzaam, ondernemend Nederland. Het zet zich in voor een uitstekend ondernemersklimaat en een sterke internationale concurrentiepositie. Door de juiste randvoorwaarden te creëren en door ondernemers de ruimte te geven om te vernieuwen en te groeien. Door aandacht te hebben voor onze natuur en leefomgeving. Door samenwerking te stimuleren tussen onderzoekers en ondernemers. Zo bouwt de Rijksoverheid de Nederlandse topsectoren in landbouw, industrie, diensten en energie verder uit en investeert het in een krachtig en duurzaam Nederland. Nederlandse innovatieve topsectoren behoren tot de beste van de wereld. De Rijksoverheid wil hun positie verder versterken. Het gaat om de volgende negen topsectoren: Tuinbouw & uitgangsmaterialen, Agri & Food, Water, Life sciences & Health, Chemie, High tech, Energie, Logistiek en Creatieve industrie.

De bedrijvigheid in Lansingerland is onder andere sterk vertegenwoordigd in de topsectoren Tuinbouw & uitgangsmaterialen, Agri & Food en Logistiek.

De Zuid-Hollandse economie zit in een transitie, zoals ook te lezen is in de Roadmap Next Economy. Het Rotterdamse havengebied verandert van een klassieke haven economie in een kennisintensief complex, gebaseerd op (informatie-) technologie, groene grondstoffen en slimme diensten. De tuinbouwsector

vernieuwt en verduurzaamt, om zijn positie als grootste productie- en handelscentrum van versproducten ter wereld te behouden. De kennisinfrastructuur en zakelijke dienstverlening spelen een steeds grotere rol bij het ontwikkelen van innovatieve economische activiteiten.

De provincie Zuid-Holland wil de transitie van haar economie ondersteunen en versnellen:

- Door het bieden van de juiste ruimtelijke randvoorwaarden en een goede bereikbaarheid.
- Door het versterken van de kennisinfrastructuur en die te verbinden aan de vernieuwingsopgaven van de tuinbouw en de haven.
- Door te bouwen aan krachtige en levendige stedelijke centra waar kantoren, horeca, woningen, detailhandel en culturele voorzieningen elkaar versterken en bijdragen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat.
- Door bedrijven te ondersteunen bij het beperken en verduurzamen van hun energiegebruik.
- Door het bij elkaar brengen van partijen vanuit gedeelde ambities en opgaven om innovatie te bevorderen.

Het detailhandelsbeleid van de provincie spreekt over 'niet bouwen voor de leegstand', maar geeft nog wel ruimte aan uitbreiding waar dat mogelijk is. De uitbreiding van Berkel Centrum valt in dit beleid onder 'te optimaliseren centra' en gezien de bevolkingsgroei die Lansingerland de komende jaren nog gaat doormaken, is de uitbreiding hiermee legitiem.

2.2 MRDH GAAT VOOR EEN KRACHTIGE METROPOOLREGIO

De missie van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH) is werken aan een Europese topregio. Lansingerland is één van de 23 gemeenten die de uitdaging aangaat om de internationale concurrentiepositie te verbeteren door haar kennis en bestuurlijke kracht in te zetten en samen te werken met het bedrijfsleven, de kennisinstituten en medeoverheden. De MRDH werkt aan een aantrekkelijke regio voor inwoners om te wonen, werken en recreëren, waar (internationale) bedrijven zich vestigen en waar bezoekers zich welkom voelen. De visie is dat we al een sterke Europese regio zijn, maar nog beter willen presteren. Betere economische prestaties zorgen voor meer welvaart voor de inwoners. Om dit te bereiken zet de MRDH in op:

- Verbetering van de (internationale) bereikbaarheid van de metropoolregio.
- Economische vernieuwing.
- Transitie naar toonaangevende duurzaamheid.
- Attractiviteit van de regio.

Samenwerking binnen de MRDH is essentieel om geen onnodige overlap te krijgen in bijvoorbeeld bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel. Samenwerking is evenzeer noodzakelijk om ervoor te zorgen dat het resultaat meer is dan de som der delen. Met elkaar staan we sterker om de uitdagingen van de toekomst aan te gaan. Wij vinden de MRDH dan ook een onmisbare schakel om ook in de toekomst een welvarende regio te blijven, waarin het prettig is om in te verblijven.

Investeren in vernieuwen

De MRDH heeft het investeringsprogramma 'Investeren in Vernieuwing' in juli 2016 gepresenteerd. Dit programma brengt een investering met zich mee van tussen de 12 en 15 miljard euro over de komende tien jaar. Het bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden brengen deze investeringen gezamenlijk op. Ze leveren naast de noodzakelijke vernieuwing van de economie uiteindelijk ook tussen de 25.000 en 50.000 banen op in de regio. Op dit moment verdient deze regio al ruim 22% van het nationale BNP (bruto nationaal product).

Focusthema's die van belang zijn voor Lansingerland en terug te vinden zijn in de projectenlijst, zijn onder andere Greenports modernisering glastuinbouw, Greenports next step food en A12 Corridor/Bleizo. Volgens de OESO kan een dergelijk investeringsprogramma leiden tot 2 tot 4% extra economische groei.

Fieldlabs

De MRDH constateert dat sectoroverschrijdende samenwerking met als gevolg extra economische groei (spillover effecten) beperkt tot stand komt. Daarnaast is er sprake van een transitie naar de 'next economy', gekenmerkt door digitalisering en verduurzaming van productiesystemen. De kansen en mogelijkheden die nieuwe technologieën in dit kader bieden zijn talrijk. Voor het regionale bedrijfsleven is het een hele uitdaging om deze kansen te benutten in hun innovatieprocessen. Het vraagt om specifieke kennis van een groot aantal nieuwe technologieën, nieuwe klanten en nieuwe markten. Het is, vooral voor het MKB, onmogelijk om al deze kennis zelf in huis te halen. Innovatienetwerken rondom specifieke sectoren of clusters bieden hier een oplossing voor met Fieldlabs als aanjager van economische vernieuwing, cross-over samenwerking en het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken. Fieldlabs zijn praktijkomgevingen waarin bedrijven en kennisinstellingen doelgericht smart (next economy) producten en technologieën ontwikkelen, testen en implementeren. Ze versterken verbindingen met onderzoek, onderwijs en beleid op specifieke thema's. Dit is uniek binnen Europa. Fieldlabs zijn publiek private samenwerkingsverbanden en hebben vaak een fysieke faciliteit of infrastructuur. Bovendien geven de Fieldlabs invulling aan de ambitie om als regio een 'real life testing ground' te zijn voor internationaal exporteerbare producten en diensten. De fieldlabs staan nu en/of in de toekomst ook ten dienste van de bedrijvigheid in Lansingerland. Een voorbeeld hiervan is FRESHTEQ.NL. Dit fieldlab heeft als doel om de Nederlandse horticulture tot de nr. 1 partner te ontwikkelen in het creëren van Fresh Food chains voor steden en dichtbevolkte regio's wereldwijd: veilig, gezond, voldoende, betaalbaar, duurzaam. Daarnaast heeft de MRDH de Roadmap Next Economy ontwikkeld.

ROADMAP NEXT ECONOMY

In 2016 kwam binnen de samenwerking van de MRDH de Roadmap Next Economy (RNE) tot stand. Samengevat stelt de RNE dat onze wereld in transitie is. We leven niet langer in een tijdperk van verandering, we maken de verandering van een tijdperk mee. We zien de uitdagingen elke dag om ons heen, en lezen en horen erover in de media: klimaatverandering, bevolkingsgroei in steden, digitalisering, de opkomst van nieuwe economieën en wereldmachten en de dreigende uitputting van onze natuurlijke hulpbronnen. Samen plaatsen ze ons voor de grootste uitdaging sinds de negentiende eeuw. Dat vraagt om een fundamentele omslag in de manier waarop we onze samenleving en onze economie opnieuw inrichten en laten bloeien. De RNE is het antwoord van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag op die uitdaging: een langetermijnstrategie, gecombineerd met handelingsperspectieven en projecten die de basis leggen voor de transformatie van onze regionale economie. De MRDH wil een regio zijn die voorop loopt in Europa bij de transformatie naar een nieuwe economie, met een aantrekkelijk klimaat voor talenten, ondernemingen en investeerders. De MRDH staat aan het begin van wat sommigen de Derde Industriële Revolutie noemen.

Twee ontwikkelingen torenen boven alles uit: de snelle ontwikkeling van de internettechnologie en de overgang naar schone energie. Samen hebben ze vergaande gevolgen voor de manier waarop onze samenleving en economie zijn georganiseerd. Van een verticale economie met dominante grote producenten en gescheiden economische sectoren gaan we naar een meer horizontale economie. In zo'n economie werken bedrijven, overheid en kennisinstellingen veel meer samen, over de grenzen heen, en kunnen consumenten tegelijk ook producenten zijn; dat is bijvoorbeeld te zien in de nieuwe 'deeleconomie' die ontstaat op internet. De nieuwe economie is bovendien circulair: afval bestaat niet meer, reststoffen worden maximaal hergebruikt om nieuwe waarde te creëren.

Twee belangrijke dingen zijn een randvoorwaarde om die economische transformatie mogelijk te maken. Ten eerste digitalisering van de economie: een heel nieuwe digitale IT- en internet-infrastructuur. Sneller, flexibeler en veiliger dan alles wat we nu kennen. Die maakt het mogelijk om op ongekennde schaal data te verzamelen, te verbinden en te verrijken. En dat maakt van alles mogelijk: van nieuwe diensten en businessmodellen tot een slim en flexibel energienetwerk, nodig om over te gaan naar een schone energievoorziening. Dat nieuwe energienetwerk is de tweede randvoorwaarde. Samen vergen ze een enorme investering; op dit moment ramen we die voor de hele regio grofweg op 50 miljard euro.

Met onder andere het programma 'Realistisch Duurzaam' sluit de Gemeente Lansingerland aan op de Roadmap. Voor de Roadmap Next Economy onderzoeken we waar voor Lansingerland (financiële) mogelijkheden liggen voor aansluiting/uitvoering.

Afstemming

In MRDH-verband is er ook afstemming over bereikbaarheid, detailhandel, bedrijventerreinen en kantoren. Naast deze samenwerking bestaat er een initiatief van de Provincie Zuid-Holland om meer te gaan samenwerken met de gemeenten rond de A12. De gemeente wil meer inhoud geven aan Corridor A12 door versterking van de economische as. Langs de A12 zit al veel logistieke bedrijvigheid, maar er is nog onvoldoende samenwerking. Met meer samenwerking en afstemming tussen de gemeenten kan alle potentie van het gebied ten volle benut worden. De Provincie Zuid-Holland en VNO-NCW West nemen hier de rol van aanjager op zich. De Corridor A12 bestaat uit de gemeenten Zoetermeer, Waddinxveen, Zuidplas en Lansingerland. In het gebied langs de hoofdverkeersas A12 zijn verschillende ruimtelijke economische ontwikkelingen aan de gang. Eén van die economische ontwikkelingen is de mogelijkheid van het realiseren van een railterminal in Lansingerland bij Bleiswijk.

2.3 LANSINGERLAND HEEFT VEEL TE BIEDEN

Lansingerland bestaat uit drie dynamische en ondernemersvriendelijke kernen (Bleiswijk, Bergschenhoek en Berkel en Rodenrijs) en heeft veel te bieden aan zowel de ondernemers als haar bewoners. Uniek centraal gelegen binnen de Randstad, goed ontsloten door snelwegen en spoorinfrastructuur, en met een natuurlijk groen landelijk karakter. Lansingerland streeft er naar een sociale en financieel gezonde gemeente te zijn. In 2008 heeft de gemeenteraad de Structuurvisie Lansingerland 2025 vastgesteld. Daarin staat de algemene ambitie als het gaat om ruimtelijk beleid en ontwikkelingen voor die periode. Uitgangspunten voor concrete projecten en maatregelen staan globaal beschreven in deze structuurvisie. Dat kan gaan over Bleizo (werken), Wilderszijde (wonen), de groenstructuur (leefbaarheid) en nog veel meer onderwerpen.

Als internationaal meest innovatieve glastuinbouwgemeente speelt Lansingerland een belangrijke rol in de regionale en landelijke economie. In de 'Toekomstvisie 2040' geeft de Gemeente helder aan dat Lansingerland een gemeente met veel bedrijvigheid wil zijn, en dat zij naast de greenportfunctie ook andere onderdelen van de economie wil versterken. Lansingerland zet stappen om een belangrijke logistieke hotspot van West-Nederland te zijn. De glastuinbouw speelt nog steeds een vooraanstaande rol. Tegelijkertijd is de Lansingerlandse economie de laatste jaren verbreed in onder andere de logistieke richting.

2.3.1 SAMENWERKEN

Gemeente Lansingerland doet het niet alleen! Binnen de glastuinbouwsector werken we veel samen met verschillende partners. Hier zijn de Wageningen Universiteit & Research, LTO Glaskracht en VNO-NCW West voorbeelden van. Maar de gemeente doet meer op het gebied van samenwerking. Het is een middel voor de gemeente om een doel en ambitie te bereiken. Naast de tuinbouwsector heeft de gemeente ook regionale samenwerkingsverbanden op terreinen als onderwijs en sociale zaken. Hierdoor krijgen scholieren passend onderwijs voor hun toekomstige droombaan en mensen met een uitkering hulp om weer in de arbeidsmarkt te komen. Voor de ontwikkeling van bedrijventerreinen heeft de gemeente een vergaande samenwerking voor de verkoop van kavels op bedrijventerrein Bleizo en Hoefweg. Hier zijn aparte gemeenschappelijke regelingen voor opgezet. In het geval van Bleizo bijvoorbeeld met de gemeente Zoetermeer.

Daarnaast werkt de gemeente samen met Ondernemend Lansingerland, NOOVA en winkeliersverenigingen. Naast de samenwerking met 22 gemeenten in MRDH verband werken we met verschillende partijen samen binnen de Greenport West-Holland (voorheen Greenport Westland-Oostland).

2.4 DE WERKGELEGENHEID GROEIT

Lansingerland heeft de ambitie om het aantal arbeidsplaatsen in de gemeente te laten groeien. Zodat mensen die hier wonen, hier ook kunnen werken (dit draagt bij aan minder woon-/werkverkeer en betere bereikbaarheid).

In onderstaande tabel is te zien dat de werkgelegenheid in de afgelopen jaren sterk is toegenomen.

Ontwikkeling werkgelegenheid en bedrijfs-vestigingen 2012-2016

Jaar	Banen totaal ³⁾	Vestigingen totaal ⁴⁾	Banen als % van de bevolking
2012	21.870	3.910	39,6%
2013	22.850	4.050	40,4%
2014	22.850	4.120	40,0%
2015	23.870	4.230	41,1%
2016	25.460	4.770	43,1%

3) Aantal banen heeft betrekking op totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten

4) Inclusief Zzp-ers

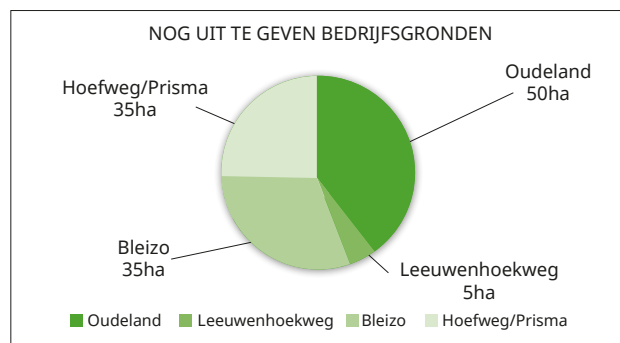
Vooral tussen 2015 en 2016 is er een sterke groei in zowel banen als vestigingen waar te nemen. De verkoop van bouw kavels op bedrijventerreinen (Oudeland, Prisma) aan bedrijven die zich nieuw hebben gevestigd in Lansingerland, heeft hier aan bijgedragen.

De werkgelegenheid concentreert zich vooral in de volgende sectoren⁵⁾:

- Dienstverlening (19,5%): De zakelijke dienstverlening is een groeisector. Voor een groot gedeelte is dit cluster niet locatiegebonden. Er is een groeiend aantal zzp-ers in deze sector actief. Een belangrijke vestigingsfactor voor deze doelgroep is de beschikbaarheid van voldoende werk-aan-huis-woningen, maar ook goede digitale en fysieke infrastructuur, mogelijkheid tot ontmoeting (bijvoorbeeld in een bedrijfsverzamelgebouw) en laagdrempelige kantoorfaciliteiten.
- Bouwnijverheid (10%): Veel bouwbedrijven zijn van oudsher in Lansingerland gevestigd en gebleven. Mogelijk door de strategische ligging is Lansingerland interessant voor bedrijven die een breed publiek willen bedienen. In de directe omgeving zijn veel nieuwbouwprojecten en grote steden met bouwopdrachten. In de bouwsector zijn veel zzp-ers actief.

Bovenstaande sectoren zijn vooral gevestigd op de bedrijventerreinen in Lansingerland (bijvoorbeeld op Rodenrijs en Weg en Land).

In onderstaande grafiek zijn de nog uit te geven bedrijfsgronden te zien. In 2017 verloopt het proces voor nieuwe gronduitgiften voorspoedig, onder andere door de stevige inzet op accountmanagement en verbeterde economische situatie (de economie van Nederland groeit en in de regio wordt ook weer meer uitgegeven).

Bron: Lansingerland 2016

- Groot- en detailhandel⁶⁾ (19,5%): Voor werkgelegenheid is de (groot- en) detailhandel de belangrijkste sector. De detailhandel kent een grote spreiding van het aanbod en

heeft hierdoor te weinig mogelijkheden om zich scherp te profileren. De trend is nog steeds schaalvergroting in complexen en vloeroppervlak per winkel, maar ook het verbeteren van de verblijfskwaliteit. Dit is een fysieke opgave, maar ook onderdeel van een city-brandingsstrategie. Ondernemers bepalen zelf waar zij zich willen vestigen en hoe zij welke producten en diensten willen aanbieden. Hier heeft de gemeente geen directe invloed op. De gemeente heeft vooral een rol in voorwaardenscheppende sfeer (fysieke ruimte, organiserend vermogen en regelgeving). De 'Agenda Detailhandel 2016-2021' van de MRDH en de rapportage 'Vitale centra 2017' van DTNP vormen naast de 'Visie Ruimte en Mobiliteit' van de Provincie Zuid-Holland (2016), de beleidskaders voor verdere ontwikkeling van de gemeente op dit gebied.

- Zorg- en welzijn (9%): De zorg is ook een belangrijke bron van werkgelegenheid. Zowel op lokaal als subregionaal niveau is de zorg steeds dichterbij de afnemer gepositioneerd. Bezuinigingen in de zorg zijn voor de werkgelegenheid in Lansingerland direct voelbaar. Voor bijvoorbeeld zorgvoorzieningen in relatie tot kleinschalige bedrijvigheid en daaraan gelieerde detailhandel is de zorg als economische sector voor Lansingerland belangrijk. Maar ook voor onderwijs, als je kijkt naar stageplekken voor middelbaar beroepsonderwijs in de zorgsector. Gezien de leeftijdsopbouw van de bevolking in de gemeente (veel jongeren) is vergrijzing en de daaraan gekoppelde zorg (in de regio) een kans voor Lansingerland om op in te spelen.

5) Bron: Provincie Zuid-Holland, werkgelegenheid Lansingerland, verdeling naar sector in %

6) Een groothandel is een onderneming die tussen de fabrikanten en de detailhandel of horeca zit. Detailhandel is de directe verkoop van goederen aan consumenten.

2.5 SWOT

De SWOT van Lansingerland is van belang om inzicht te krijgen waar binnen en buiten de gemeente kansen liggen en voor gebieden waar aandacht is gevraagd. Dit vormt een basis voor het actieprogramma van de komende jaren. In 2010 is in de 'Economische visie Lansingerland 2011-2016: Focus op ondernemen' in samenwerking met het bedrijfsleven ook een SWOT-analyse opgesteld. Deze analyse is aan de hand van de tussentijdse evaluatie en de diepte-interviews met de verschillende actoren gecomprimeerd en bijgesteld. Overigens is de aanpak van de vorige economische visie enigszins anders en hierdoor minder eenvoudig te vergelijken met de aanpak van deze visie. Een aantal onderwerpen uit de vorige visie zijn achterhaald en/of aangepakt.

Sterktes

- Centraal gelegen in Zuidvleugel
- Aantrekkelijke vestigingsplaats
- Relatief weinig leegstand detailhandel
- Nabijheid Rotterdam-The Hague Airport
- Randstadrail Rotterdam-Den Haag
- Laag werkloosheidscijfer
- Goed opgeleide beroepsbevolking
- Sterke positie innovatieve en duurzame glastuinbouw
- Koopkrachtige inwoners
- Aantrekkelijk woon- en leefmilieu
- Veel groen en recreatiemogelijkheden
- Voldoende aanbod sportvoorzieningen
- Kwalitatief goede (basis)scholen
- Veel voorzieningen in directe omgeving

Kansen

- Ontwikkeling kernen
- Aanleg verlengde A16
- Ontwikkelen Holland Railterminal
- Ontwikkeling Bleizo
- Actieve ondernemers
- Duurzaamheidstaakstelling regio
- Verder versterken organisatiegraad centra detailhandel/horeca
- Regiobranding
- Afstemming bedrijventerreinen in regio
- Energie-efficiënter opereren tuinbouw-woningbouw
- Groeigemeente
- Weinig mogelijkheden tot overnachten
- Logistieke Campus ontwikkelen

Zwaktes

- Bereikbaarheid per OV op bedrijventerreinen is matig
- Gemeente loopt financieel risico door de vele grondposities
- Imago: gemeente met schuldenlast
- Onbekendheid naam Lansingerland als vestigingsplaats
- Sterk afhankelijk van fossiele brandstoffen
- Ontbreken (voldoende) middelbaar (groen) beroepsonderwijs
- Geen verblijfsrecreatie

Bedreigingen

- Concurrentie in de regio bij aantrekken bedrijvigheid
- Groei zorgt voor nieuwe knelpunten bij bereikbaarheid
- Toename (sluip)verkeer
- Ontwikkeling omliggende (grote) steden
- De vervuiler/gebruiker betaalt: CO2 zwaarder belast in de toekomst

Regionaal

De MRDH benoemt de sterktes, zwaktes, bedreigingen en kansen voor metropoolregio Rotterdam – Den Haag. Samengevat blijven de economische prestaties van onze regio achter bij vergelijkbare regio's in Nederland. Onze economie groeit minder hard dan in de Metropoolregio Amsterdam en de Metropoolregio Eindhoven. De grote steden in de MRDH kampen met een hardnekkige werkloosheid, ruim boven het landelijk gemiddelde. En diverse belangrijke, beeldbepalende economische sectoren staan aan de vooravond van een grote vernieuwingsslag. De kansen zijn echter legio: met een sterke internationale oriëntatie, een diverse economische structuur met zwaartepunten van alle topsectoren, de aanwezigheid van vier topuniversiteiten en meerdere hogescholen en de nabijheid van natuur bij de grootste stadscentra, maken dat dit gebied een zeer goede uitgangspositie heeft in de internationale concurrentieslag tussen metropolen.

Net als alle grote metropolen in de wereld staat de MRDH onder invloed van een aantal bepalende globale trends. Deze trends bieden kansen, en maken het noodzakelijk om gezamenlijk actie te ondernemen.

Vijf trends zijn van directe invloed op de economische toekomst van de MRDH:

1. Metropoolvorming: het toenemend belang van stedelijke gebieden maakt dat de internationale concurrentiepositie van een land niet langer bepaald wordt op nationaal, maar op stedelijk-regionaal niveau. Concurrentie gaat tussen stedelijke gebieden, niet langer tussen landen.
2. Kenniseconomie: meer en meer komt de productie en uitwisseling van kennis centraal te staan in economische systemen. Goed functionerende metropolen zijn bij uitstek de plek waar die productie en uitwisseling van kennis plaatsvindt.
3. Opkomst van de slimme maakindustrie: door nieuwe manieren van produceren wordt het weer economisch rendabel om in 'hoge lonen landen', dichtbij afzetmarkten te produceren. De opkomst van robotica, 3D-printing en industriële internettoepassingen versterken deze trend.
4. Ecologisering van de economie: zuinig omgaan met grondstoffen en andere hulpbronnen wordt meer en meer economische noodzaak. De transitie naar een duurzamere manier van produceren, biedt grote kansen én uitdagingen voor bestaande industriële complexen.
5. De stad als aantrekkelijk consumptiegebied: de stad en omgeving, met een rijk aanbod aan voorzieningen en cultuur, wordt steeds meer de plek waar mensen graag willen wonen, hun vrije tijd doorbrengen én hun geld uitgeven.

Het volgende hoofdstuk beschrijft de ambitie van Lansingerland en wat de gemeente biedt aan de (toekomstige) ondernemers én bewoners.

SAMENWERKEN MET AMBITIE

SAMENWERKEN MET AMBITIE

Om op lokaal niveau slagvaardig te opereren is het belangrijk om maximaal te profiteren van de inzet die op (boven)regionaal niveau is georganiseerd. Daarnaast wil Lansingerland ook maximaal bijdragen aan de versterking van het regionaal economisch vestigingsklimaat in de metropoolregio. Dit vanuit het besef dat een sterke regio positief bijdraagt aan het economisch klimaat van Lansingerland. Vanuit deze gedachte wil Lansingerland in 2025 in economisch opzicht het volgende bereiken:

Bedrijven functioneren optimaal in Lansingerland, zorgen voor veel werkgelegenheid en doen dat maatschappelijk verantwoord en duurzaam.

Bedrijven van buiten Lansingerland vestigen zich nog steeds graag op onze uitstekend ontsloten en verzorgde bedrijventerreinen. Lansingerland blijft de meest innovatieve en duurzame greenport van de wereld. De kernen zijn vitaal, met een per kern passende functiemix van detailhandel, horeca en leisure.

Om bovenstaande te realiseren is een nadere uitwerking van deze ambitie nodig. Hiervoor interviewden wij stakeholders/lokale visionairs. Dit is vertaald in een actieprogramma, dat in hoofdstuk 4 aan de orde komt.

3.1 LANSINGERLAND: DÉ VESTIGINGS- LOCATIE VOOR BEDRIJVEN

3.1.1 GEMEENTELIJKE DIENSTVERLENING

Professionele dienstverlening en een goede samenwerking met ondernemers helpt bij het tot stand brengen van nieuwe economische initiatieven. Ondernemers willen zich welkom voelen in een gemeente. Lansingerland heeft op de gemeentelijke website een gedeelte speciaal voor ondernemers ingericht. Hierbij is het belangrijk dat de informatie actueel is. Voor vragen en maatwerk kunnen ondernemers terecht bij ondernemers@lansingerland.nl en bij de bedrijfscontactfunctionaris. Andere, meer specifieke vragen over bijvoorbeeld vergunningen en andere ruimtelijke orderingsvragen behandelt de gemeente ook. Wanneer het om de bedrijventerreinen gaat, kunnen ondernemers vragen stellen aan de accountmanagers. Informatie over bouw kavels is te vinden op www.bedrijventerreinen-lansingerland.nl. Bij interesse voor de koop van een kavel, begeleidt de gemeente de ondernemer 'van A tot Z'. Maatwerk is daarbij van toepassing.

Het 'Platform Economie' en het 'Detailhandels Overleg' met de winkeliersverenigingen bieden het vertrekpunt voor de strategisch economische koers van de gemeente. In goed overleg met het bedrijfsleven krijgen initiatieven een positieve uitwerking in de praktijk. Draagvlak is essentieel om de diverse initiatieven te realiseren. Dit is ook terug te zien in het actieprogramma dat gekoppeld is aan deze nieuwe Economische Agenda. Ondernemend Lansingerland en andere georganiseerde ondernemers- en winkeliersverenigingen ondersteunen de bestaande en nieuwe activiteiten voor de korte, middellange en lange termijn.

**GEMEENTE BLIJFT STRUCTUREEL OVERLEG MET
BEDRIJFSLEVEN INITIËREN EN STIMULEREN.**

Binnen de gemeente zijn de lijnen kort en de contacten goed. De bestuurders zijn goed benaderbaar. Met het georganiseerde bedrijfsleven wil de gemeente het bedrijfsleven verder organiseren en versterken, de werkgelegenheid laten groeien en de gemeente op het gebied van wonen, toerisme/recreatie en in brede zin de vrijetijdseconomie naar een hoger en aantrekkelijk niveau brengen. Hierbij denken we mee in kansen voor ondernemers. Wanneer bijvoorbeeld een ondernemer met een goed initiatief geen geschikte locatie kan vinden, kijkt en zoekt de gemeente mee wat mogelijk is om toch te kunnen starten.

Ook op social media is de gemeente met het Team Economie actief. In 2015 is de LinkedIn groep Economie Lansingerland opgezet. Het Team Economie is ook actief op Twitter.

Sinds enkele jaren is de 'Open Coffee Lansingerland' actief. Dit is een particulier initiatief dat door team Economie regelmatig is bezocht. Dit werkt als een prima netwerkbijeenkomst voor ondernemers. 'Open Coffee Lansingerland' heeft een online platform op LinkedIn waar ondernemers elkaar ontmoeten. Ook Ondernemend Lansingerland, NOOVA, winkeliersverenigingen en andere

ondernemersorganisaties hebben bijeenkomsten die afzonderlijk of in samenwerking met de gemeente tot stand komen.

Om bedrijvigheid mogelijk te maken verleent de gemeente vergunningen. De afgelopen jaren zijn bestemmingsplannen geactualiseerd. Voor het aanvragen van omgevingsvergunningen toetst de gemeente een bestemmingsplan (functie en bebouwing van de grond(en)) om te bekijken of dat wat ondernemers in praktijk willen brengen ook ruimtelijk daadwerkelijk mogelijk is. Hiernaast behandelt de gemeente bijvoorbeeld ook drank- en horecavergunningen en vergunningen voor het lozen van water. Op de gemeentelijke website staat een horecastappenplan, waarin staat welke vergunningen nodig zijn voor horeca.

SAMENWERKEN MET AMBITIE

Medewerkers van Accountmanagement, Greenport en het Project Holland Railterminal bezoeken jaarlijks een aantal (inter)nationale beurzen en andere events. Dit om de positie van Lansingerland als veelzijdige, duurzame en innovatieve gemeente kenbaar te (blijven) maken. Soms ook om handel mogelijk te maken, bijvoorbeeld met China, waar de gemeente op verzoek van het bedrijfsleven een actieve rol heeft met werkbezoeken en matchmaking van Lansingerlandse bedrijven met Chinese bedrijven. Lansingerland geeft ondernemers de ruimte! Kansen benutten die er zijn op het gebied van logistiek, Greenport en detailhandel, maar ook op het gebied van duurzaamheid, vernieuwing en leisure. Bedrijven zorgen voor werkgelegenheid, andere bedrijven bieden ook faciliteiten en dienstverlening (sport, horeca, winkels, adviesbureaus, etc.) voor onze inwoners en voor sponsering van bijvoorbeeld sport- en cultuurverenigingen. De gemeente gaat, ook met nieuwe bedrijven, graag in gesprek over hun mogelijkheden om inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt in het arbeidsproces te betrekken.

De beschreven dienstverlening wil Lansingerland graag voortzetten en versterken. Naar de tevredenheid van ondernemers over onze dienstverlening en werkwijze heeft de gemeente zelf (nog) geen onderzoek gedaan. Dit is wel door andere instanties gedaan. Door de verschillen in onderzoeksmethoden geeft dit een wisselend beeld. Er staat onderzoek

WIJ VOEREN MODERNISERINGEN DOOR IN ONZE DIENSTVERLENING AAN ONDERNEMERS, ZODAT WE KUNNEN SPREKEN OVER EEN MODERN ACCURAAT ONDERNEMERSLOKET LANSINGERLAND.

WIJ MONITOREN SUBSIDIEMOGELIJKHEDEN EN LATEN DEZE TEN GUNSTE VAN LANSINGERLANDSE ECONOMIE AANWENDEN.

gepland naar wat het effect is van alle maatregelen op de beleving van het ondernemersklimaat in Lansingerland. Voor het op orde brengen van onze dienstverlening is een klanttevredenheidsonderzoek een duidelijk vertrekpunt. Wat minstens zo belangrijk is, is dat er op een later moment een 2de meetpunt volgt naar deze tevredenheid. Hiermee krijgt de gemeente inzicht in, en zijn effecten meetbaar voor de inspanningen die op lokaal economisch gebied zijn uitgevoerd. Mogelijk volgen aanpassingen in het te voeren economisch beleid en de dienstverlening aan ondernemers.

3.1.2 INKOOPBELEID GEMEENTE

De gemeente heeft oog voor de lokale economie, zonder dat dit tot discriminatie van ondernemers leidt. De gemeente heeft bij het verlenen van haar opdrachten zoveel mogelijk oog voor de lokale economie. Zonder het belang van de meest optimale prijs-kwaliteitsverhouding uit het oog te verliezen, bevordert zij waar mogelijk de kansen van lokale ondernemers om mee te dingen naar gemeentelijke opdrachten.

In gevallen waar een enkelvoudig onderhandse offerteaanvraag en/of een meervoudig onderhandse offerte-aanvraag volgens de geldende wet- en regelgeving is toegestaan, houdt de gemeente rekening met de lokale economie en lokale ondernemers, wat discriminatie voorkomt. Ook laat de

gemeente niet onnodig regionale, nationale, Europese of mondiale kansen liggen. Local sourcing kan bijdragen aan de doelmatigheid van de inkoop. De gemeente besteed ook aan met voorwaarden voor social return on investment (SROI).

De gemeente heeft oog voor het midden- en kleinbedrijf
Geheel in lijn met de Aanbestedingswet 2012 is het uitgangspunt van de gemeente Lansingerland dat alle ondernemers gelijke kansen krijgen. De gemeente houdt echter bij haar inkoop de mogelijkheden voor het midden- en kleinbedrijf in het oog. Dit kan de gemeente doen door gebruik te maken van percelen in aanbestedingen, waardoor opdrachten niet slechts voor de grote ondernemingen geschikt zijn. En door het toestaan van het aangaan van combinaties en onderaanneming, het verminderen van de lasten en het voorkomen van het hanteren van onnodig zware selectie- en gunningcriteria. Uiteraard altijd in overeenstemming met de wet- en regelgeving.

3.1.3 AANPAK WET- EN REGELGEVING VOOR ONDERNEMERS

De gemeente Lansingerland onderkent het belang om duidelijk, maar ook flexibel om te gaan met bestaande regels en terughoudend te zijn bij het opstellen van nieuwe regelgeving. Lansingerland wil daarom planmatig werken aan vermindering van de regeldruk en aan het verbeteren van de dienstverlening voor inwoners en ondernemers. Om de inspanningen, ook van eerdere colleges en de gemeenteraad op dit gebied te verenigen, is de 'Leidraad Deregulering Lansingerland 2016' opgesteld.

De leidraad bevat uitgangspunten en instrumenten die bij het dereguleren van producten gehanteerd en ingezet kunnen worden. Het richt zich op het verminderen en vereenvoudigen van regelgeving en

het beperken van bureaucratie en daarmee op het verbeteren van de dienstverlening aan inwoners, bedrijven en organisaties.

De behoefte aan deregulering wordt veroorzaakt door het gevoel dat de regels niet altijd bijdragen aan een effectieve aanpak. Te veel of te complexe regels kosten burgers en bedrijven die ermee moeten werken veel geld. Dereguleren, oftewel het schrappen en vereenvoudigen van regels, wordt meestal als logische oplossing gezien voor deze problemen. De gemeente ziet deregulering niet alleen als een technisch-juridische exercitie waarbij regelbestanden worden doorgelicht. De gemeente wil zich ook verdiepen in de bestaande regels, de achtergronden en belangen daarvan. De belangen voor en van mensen en organisaties en niet in de laatste plaats de 'cultuur rond regels en hun toepassing'. In dit kader kan deregulering ook gezien worden als de wens en een middel om te werken aan een open, communicatieve en slagvaardige bestuursstijl, met oog en oor voor wat er speelt in de samenleving, in samenspraak met belanghebbenden.

3.1.4 BEREIKBAARHEID/INFRASTRUCTUUR

Een goede bereikbaarheid is essentieel voor een goed functionerend bedrijfsleven. Vooral de logistieke bedrijvigheid heeft behoefte aan snelle en betrouwbare verbindingen. Ook de digitale bereikbaarheid is hierin belangrijk. Zo streeft de gemeente naar snel internet met glasvezel op de bedrijventerreinen en waar mogelijk in de buitengebieden. Voldoende collectieve vraag is daarbij een essentiële voorwaarde.

Met de komst van de verlengde A16 Rotterdam gaat de autobereikbaarheid van de gemeente sterk verbeteren. Met twee extra aansluitingen op het Rijkswegennet worden de rijtijden verkort en betrouwbaarder.

Om ook de werkgelegenheid in de grote steden om ons heen bereikbaar te houden zet de gemeente in op goed openbaar vervoer. Het succes van de E-lijn naar Den Haag en Rotterdam laat zien dat hier veel behoefte aan is. Door frequentieverhoging van de metro is deze lijn versterkt. De MRDH onderzoekt met betrokken gemeenten welke OV-lijnen in het middengebied tussen Rotterdam, Den Haag, Delft en Zoetermeer op te waarderen zijn naar hoogwaardig openbaar vervoer. Met de komst van station Lansingerland-Zoetermeer in 2018 is de bereikbaarheid van Lansingerland per openbaar vervoer richting Utrecht sterk verbeterd. Bovendien ontsluit het nieuwe station grote delen van bedrijventerreinen Prisma en Bleizo. Ook de ZoRo-bus

zal langs het station rijden, waardoor de verbinding met de rest van Lansingerland geborgd is.

Met de Verkeersonderneming onderzoekt de gemeente alternatieve vervoerwijzen om bedrijventerreinen bereikbaar te houden. Een voorbeeld daarvan is een combinatie van innovatieve vervoersystemen en gedragscampagnes.

3.1.4.1 HOLLAND RAILTERMINAL (HRT)

Het (georganiseerde) bedrijfsleven wil dat de Holland Railterminal snel is gerealiseerd en heeft de gemeente gevraagd om hierin een trekkersrol te vervullen. Gezien het unieke karakter en de omvang van het project trekt de gemeente in dit project op met ondernemers en diverse (overheids)instellingen. De gemeente Lansingerland heeft, in samenwerking met ondernemers, een bredere marktverkenning naar een railterminal laten uitvoeren door RailbrokerZ. De resultaten van dit onderzoek tonen aan dat er door nieuwe en bredere inzichten een markt is voor de realisatie van de Holland Railterminal (HRT) bij Bleiswijk.

Om een eerste inzicht te krijgen in wat voor effect de railterminal heeft voor Lansingerland en de omgeving, is door onderzoeksbureau Econovision een verkennende impactstudie uitgevoerd. Dit onderzoek toont aan dat het project HRT grote kansen biedt voor de gemeente Lansingerland om zich verder op de kaart te zetten en de lokale economie te stimuleren en om bovendien te acteren in lijn met de (inter-) nationale klimaatambities. De verwachting is dat het project overwegend positieve effecten (economie, ruimtelijke ordening) genereert voor Lansingerland en omgeving. Daarnaast zijn er enkele negatieve effecten (verkeersdruk, licht- en geluidshinder in de direct omgeving van de terminal), die afgezwakt of gecompenseerd worden.

**ONTWIKKELEN EN REALISEREN VAN DE
KLIMAAT NEUTRALE HOLLAND RAILTERMINAL
LANSINGERLAND HEEFT EEN HOGE PRIORITEIT.**

De unique selling points van het project zijn:

- Volledig gericht op continentale lading met snelle turn around tijden.
- Nabijheid tot productiegebieden/verladersmarkt.
- Nabijheid tot de afzetmarkt voor de retourlading.
- Combinatie met depotfunctie.

Het project heeft de wind mee door:

- Klimaatambities.
- Maatschappelijke druk op duurzaamheid in supply chain.
- Reductie wegtransport en afwenden verkeersinfarct Randstad.
- Groei agrarische export.
- Focus op economische ontwikkeling A12 corridor.

Het betreft dus een omvangrijk project, zowel in termen van tijdsinzet, ambtelijke en politieke aandacht, investeringsomvang en kansen voor de regio. De ondernemers uit de regio zien de urgentie van dit project en de noodzaak om hun concurrentiepositie te behouden en versterken. Uitblijven van het project kan aanleiding zijn voor verplaatsing van productie uit de regio naar bijvoorbeeld Duitsland.

3.1.5 WONEN

Lansingerland is een groeigemeente en zal de komende jaren van 60.000 inwoners naar ruim 70.000 inwoners groeien. De woningmarkt trekt in Lansingerland behoorlijk aan. Lansingerland is volgens cijfers van het CBS, de aantrekkelijkste woongemeente (hoogste WOZ-waarde) van de regio. Bereikbaarheid, veiligheid, voorzieningen, diversiteit en duurzaamheid van het woningaanbod spelen daarbij een belangrijke rol. Voor alle type woningzoekenden is in zekere mate aanbod binnen de gemeente. Lansingerland kenmerkt zich door een hoogwaardig dorps woonmilieu midden in een stedelijk gebied met goede voorzieningen op het gebied van winkels, scholen, openbaar vervoer, sport en recreatie. Naast het sterke accent dat Lansingerland heeft op het faciliteren van gezinnen, wil zij – rekening houdend met de bevolkingsontwikkeling - ook aantrekkelijk zijn voor (alleenstaande) ouderen en voor jongeren. Vanuit de startersmarkt is een grote vraag naar betaalbare koop- of huurwoningen. Ook wil Lansingerland inspelen op de toekomstige woonwensen van gezinnen die in de VINEX-periode in Lansingerland zijn komen wonen en binnenkort als 'emptynesters' op de woningmarkt wellicht opnieuw een keuze maken. Daarnaast heeft de gemeente een opgave voor sociale woningbouw. De gemeente is voorlopig niet uitgebouwd en houdt rekening met de behoeften van de diverse doelgroepen. Met woningbouwprojecten als Wilderszijde bouwt de gemeente de komende jaren nog voort. Bij de

ontwikkeling van deze wijk krijgt bijvoorbeeld werken aan huis de aandacht. De woningbouwopgaven die Lansingerland heeft, bieden – naast een toename van consumenten en aantrekkelijke huisvesting voor werknemers - ook de (lokale) bouwbedrijven kansen.

3.1.6 DUURZAAMHEID

Er valt nog zoveel (maatschappelijke en economische) winst te behalen in het realiseren van een duurzame samenleving, dat 'Realistisch Duurzaam' een van onze speerpunten is. De gemeente heeft hiervoor een apart actieprogramma opgesteld, waarmee ze zich de komende jaren ontwikkelt tot een energieneutrale en klimaatbestendige gemeente. Doel is het goede voorbeeld te geven en inwoners en ondernemers te helpen bij het realiseren van duurzame initiatieven. Verdere bewustwording van de noodzaak tot duurzaam ondernemen is in dit stadium belangrijk. Binnen onze duurzame aanpak zijn grondstoffen (circulaire economie), klimaatadaptatie en energietransitie de hoofdthema's. We richten onze activiteiten op deze drie thema's.

Er loopt een aantal projecten binnen de gemeente waarin verduurzaming van het bedrijfsleven centraal staat. Zo faciliteert de gemeente Lansingerland samen met de gemeente Pijnacker-Nootdorp en LTO glaskracht de verduurzaming van de glastuinbouw in het gebied Oostland. Daarnaast speelt duurzaamheid in gebiedsontwikkeling, ook van bedrijventerreinen, een grote rol. De Provincie Zuid-Holland wil in het gebied rond Bleizo een energiehub ontwikkelen om concrete vormen van onder andere opwekking (zonnepanelen, biomassa), opslag en transformatie (warmte, H₂) van energie mogelijk te maken. Dit biedt ondernemers kansen. Ook zien we dat bedrijven eigen initiatieven nemen om zelf te verduurzamen. Zo is de gemeente in gesprek met een aantal ondernemers van een bedrijventerrein in Bleiswijk om verduurzaming,

DE GEMEENTE ZORGT VOOR BEWUSTWORDING OVER DUURZAAMHEID EN ONDERSTEUNT ONDERNEMERS BIJ DUURZAME INITIATIEVEN.

LANSINGERLAND LOOPT VOOROP MET DUURZAAMHEID EN IS EEN ROLMODEL VOOR HAAR BEWONERS EN ONDERNEMERS.

zoals zonnepanelen op de daken en cross-overs van energie te stimuleren. De gemeente faciliteert en ondersteunt dit soort ontwikkelingen waar mogelijk en wenselijk.

Enkele voorbeelden van hoe de gemeente dit wil aanpakken.

- De gemeente adviseert een bedrijf met bouwplannen over hoe ze zo goed mogelijk toekomstgericht kunnen bouwen. Naast het toetsen of een architectonisch ontwerp past binnen het beeldkwaliteitsplan, kan de gemeente in dit vroege stadium adviseren over bijvoorbeeld klimaatneutrale gebouwen, zonnepanelen, aansluiting op glasvezel, et cetera.
- Op onze bedrijventerreinen zijn de bedrijven georganiseerd via de parkmanagementverenigingen. Dat is een goede basis om gezamenlijk te onderzoeken of er mogelijkheden zijn voor bijvoorbeeld collectief vervoer (denk aan de 'last mile' van een randstadrailstation naar de bedrijventerreinen), collectieve inkoop van 'glasvezel' of van laadpalen voor elektrische auto's of LED verlichting.
- De gemeente onderzoekt of het mogelijk is om bedrijven die in elkaars nabijheid zijn, en die daar baat bij hebben, aan elkaar te koppelen. Soms ligt er een slimme oplossing vlak om de hoek, maar weet het ene bedrijf nu niet wat het andere doet.

3.1.7 INTERNATIONAAL ONDERNEMEN

Ondernemers denken niet meer over zakendoen alleen binnen de landgrenzen. De digitale samenleving heeft een open netwerk en een wereldwijd bereik. Bedrijven en consumenten bestellen goederen en diensten daar waar de prijs-kwaliteit in verhouding is. Lansingerland speelt in op internationaal ondernemen en presenteert zich op het internationale podium. De nieuwe bedrijven die zich in Lansingerland vestigen, hebben een sterk internationaal karakter. Zo zijn er bijvoorbeeld ondernemers uit China die zich in de gemeente hebben gevestigd. Dit sluit ook aan bij de visie van de MRDH om internationale bedrijvigheid naar de regio te halen. Ondernemers uit Lansingerland zijn op grote schaal aanwezig op (inter)nationale vakbeurzen. Het is een positief signaal wanneer de gemeente aanwezig is bij dergelijke evenementen waar (inter)nationale acquisitie en ondersteuning van het lokale bedrijfsleven en relatiebeheer plaatsvindt. Dit waarderen de lokale ondernemers enorm en is ook goed voor het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid. Uiteindelijk draagt dit bij aan onder andere de invulling van nog uitgeefbare bedrijventerreinen, lobby voor project Holland Railterminal en (inter)nationale relatiebeheer.

3.1.8 CULTUUR EN SPORT

Cultuur, sport en economie versterken elkaar. Zonder de aanwezigheid van culturele voorzieningen en sportfaciliteiten redt een economische regio het

niet. Het culturele aanbod kan één van de factoren zijn die bedrijven en inwoners meenemen in een keuze voor Lansingerland. En de aanwezigheid van culturele voorzieningen, inclusief evenementen, vergroot de aantrekkelijkheid van de gemeente. De gemeente heeft in 2016 de Cultuurvisie Lansingerland opgesteld. Ook in dit kader liggen er kansen voor ondernemers en de gemeente om de aantrekkelijkheid en beleving van de gemeente te vergroten.

3.2 ONDERNEMEN IN LANSINGERLAND

3.2.1 BEDRIJVENTERREINEN

Gemeente Lansingerland heeft de ideale locatie voor veel bedrijven uit de regio. De ligging van Lansingerland midden in de metropoolregio Rotterdam-Den Haag aan het zuidelijke gedeelte van de Randstad met miljoenen consumenten binnen bereik, maakt het aantrekkelijk voor ondernemers om zich hier te vestigen. Ook de ligging tussen de verschillende snelwegen en de nabijheid van het vliegveld en de haven van Rotterdam, zorgen voor een goede bereikbaarheid. Daarnaast beschikt Lansingerland nog over voldoende ruimte en is er vanuit de gemeente een bijzonder goede ondersteuning voor bedrijven die zich hier willen vestigen. Aan de hand van het marketing & acquisitieplan blijft de gemeente werken aan verdere promotie van de verschillende bedrijventerreinen in Lansingerland, zodat meer bedrijven in de regio goed op de hoogte raken van de mogelijkheden en de nabijheid van Lansingerland.

We richten ons daarbij niet alleen op de eindgebruiker, maar spelen met ons netwerk in op de toenemende belangstelling van beleggers en ontwikkelaars voor onze bedrijventerreinen. Ook stelt de gemeente zich in bijzondere omstandigheden flexibel op. Hiermee kan het een bedrijf helpen zich te vestigen op een

**LANSINGERLANDSE BEDRIJVENTERREINEN
HEBBEN EEN ONDERSCHIEDEND VERMOGEN
EN DUURZAAM KARAKTER IN DE REGIO.
VEREENVOUDIGING VAN REGELGEVING EN
MAATWERK MAKEN BEDRIJFSHUISVESTING
MAKKELIJKER OP BEDRIJVENTERREINEN EN
CENTRA.**

**STIMULEREN VAN GEBIEDSGEWIJZE
SAMENWERKING BEDRIJFSLEVEN
(PARKMANAGEMENT BEDRIJVENPARKEN,
WINKELIERSVERENIGINGEN)**

bedrijventerrein. Het gaat hier om maatwerk: kleine en eenvoudige toepassingen voor unieke gevallen die niet leiden tot ingrijpende maatregelen.

De bedrijventerreinen in Lansingerland zijn vrijwel alle modern gemengd. Bij de bedrijvenparken in ontwikkeling, is veel aandacht voor de beeldkwaliteit en dragen eigenaren van kavels op deze bedrijventerreinen verplicht bij aan parkmanagement. Zo bewerkstelligt de gemeente dat de bedrijvenparken ook in de toekomst up-to-date blijven. Op de reeds uitgegeven terreinen zijn in samenwerking tussen ondernemers en gemeente diverse parkmanagementorganisaties opgezet. De meeste bedrijventerreinen kennen momenteel een vorm van parkmanagement.

3.2.2 KANTOREN

Vanwege de trends op de kantorenmarkt is een goed ruimtelijk-economisch beleid essentieel. Door afstemming van vastgoed, gebieden en economie zijn onderscheidende en sterke vestigingsmilieus te realiseren, in balans met de capaciteit van verkeer en vervoer en de ruimtelijke voorwaarden van andere sectoren (bijvoorbeeld wonen) in de MRDH. Sterke vestigingsmilieus met onderscheidende kwaliteit, prijs en kwaliteit zullen meer (en groeiende) bedrijven trekken en daardoor leiden tot meer werkgelegenheid. In Lansingerland is er slechts op beperkte schaal ruimte voor nieuwe kantoren. In de plannen van bedrijventerrein Bleizo is hiervoor op beperkte schaal ruimte gereserveerd.

3.2.3 DETAILHANDEL

In de sector detailhandel is de laatste jaren veel te doen geweest. De internetverkoop die nog altijd toenemen, faillissementen van grote warenhuizen en veel leegstand in de regio vragen de branche om nieuwe concepten te introduceren. Lansingerland neemt in dit alles een bijzondere positie in. Er is in het algemeen weinig leegstand in de winkelcentra en een toename van het inwonersaantal (ook de komende jaren). De branche geeft binnen de gemeente nog een positief signaal af. Wel vragen bepaalde kernen nog de nodige aandacht om vitaal te blijven. De gemeente geeft hoge prioriteit aan aandacht voor de winkeliers en bekijkt in samenwerking met de winkeliersverenigingen waar de knelpunten liggen. Ook de komende jaren zal de focus op detailhandel binnen de kernen liggen.

**DE GEMEENTE EN WINKELIERSVERENIGINGEN
STIMULEREN GEZAMENLIJK DE
COMPLEMENTARITEIT VAN DE DETAILHANDEL
IN DE KERNEN.**

Lansingerland kent als groeigemeente ook grootschalige nieuwbouwplannen. Wilderszijde is een te ontwikkelen gebied. De gemeente overweegt om kleinschalige detailhandel (voor dagelijkse boodschappen) en horeca op te nemen in de plannen. Onderzoek moet uitwijzen op welke manier hier invulling aan is te geven, rekening houdend met de andere centra. Wanneer er voldoende marktruimte is, kan dit een aanvulling zijn. Dit komt de leefbaarheid van de nieuwbouwwijk ten goede. Ook ideeën als pick-up points nemen we hierin mee. Naast deze lokale ontwikkelingen is er op regionaal en provinciaal niveau ook beweging te constateren. Zo pleit bijvoorbeeld VNG er voor om de Drank- en Horecawet aan te passen en de gemeente de bevoegdheid te geven om te bepalen of gemengde horeca en winkelvormen wel of niet in de gemeente zijn toegestaan. Dergelijke ontwikkelingen volgen we nauwgezet om ze toe te passen wanneer het zover is. Hiernaast signaleert de gemeente ook andere bewegingen, die in de volgende paragraaf omschreven staan.

3.2.3.1 AGENDA DETAILHANDEL MRDH 2016-2021

Eind 2016 heeft het algemeen bestuur van de MRDH de Agenda Detailhandel MRDH 2016-2021 vastgesteld. In de Agenda Detailhandel MRDH 2016-2021 zijn de beleidsdoelen, de trends en ontwikkelingen, de beleidsrichtlijnen, het toetsingskader, de bestaande winkelstructuur en de planvoorraad beschreven. De 'Agenda Detailhandel' biedt een handvat voor de regionale afstemming van initiatieven die een bovenlokale invloed hebben. Initiatieven in Lansingerland kunnen immers gevolgen hebben voor de winkels in de andere gemeenten. Het centrale uitgangspunt is het in stand houden en versterken van de bestaande winkelstructuur. Door dit handvat levert deze Agenda een positieve bijdrage aan een gezonde winkelstructuur in de regio.

**LANSINGERLAND ONDERZOEKT MEDE IN
RELATIE TOT DE BESTAANDE CENTRA OF EN
WELKE DETAILHANDEL IN WILDERSZIJDE
MOGELIJK IS.**

Lansingerland committeert zich aan de gemaakte afspraken in dit regionale beleidsdocument en bekijkt of lokale nieuwe detailhandelsinitiatieven passen in dit kader.

3.2.3.2 KOOPSTROMENONDERZOEK 2016

Er zijn 29.000 winkels die niet-dagelijkse goederen verkopen in de Randstad. In Nederland zijn er ook 29.000 pure webshops. De middelgrote centra hebben het moeilijk, net als de grote ondersteunende centra van meer dan 20.000 m² (de stadsdeelcentra). De verkoop via internet is sinds het laatste KSO (2011) verdubbeld. Internetverkopen komen ook terecht bij fysieke winkels, vooral bij de ketens. De verkoop van dagelijkse goederen gaat, hoewel verdubbeld sinds 2011, nog maar voor 1,6 % via internet. Bij niet-dagelijkse goederen gaat het daarentegen al om 21,6%. De MRDH functioneert economisch beter dan de rest van de Randstad. In 20 van de 23 gemeenten zal bovendien nog sprake zijn van bevolkingsgroei de komende jaren.

De vraag is wat de uitkomsten betekenen voor de regio. Er is geconstateerd dat, gezien het economisch functioneren van de regio in vergelijking met de rest van de Randstad, het beleid in onze regio goed in elkaar steekt. Tegelijkertijd zijn er ook winkelgebieden met problemen, dus er is geen reden voor hosanna. Ook in onze gemeente zijn er verschillen tussen de centra, waaraan de gemeente in samenwerking met winkeliers, vastgoedeigenaren en omwonenden aandacht besteedt.

3.2.3.3 UITBREIDING BERKEL CENTRUM

De gemeente wil het centrum van Berkel en Rodenrijs verder blijven ontwikkelen als hoofdwinkelcentrum van Lansingerland, zoals vastgelegd in de Economische Visie 2011-2016. Dit is afgestemd op een inwonertal van ruim 70.000 inwoners in 2027. In 2014 vond de herontwikkeling van de oostkant van het centrum van Berkel en Rodenrijs plaats.

**LANSINGERLAND WERKT AAN HET VITAAL
HOUDEN VAN DE KERNEN.**

De realisatie van twee supermarkten, horeca en appartementen aan de Kerksingel blijkt succesvol. De bedoeling is het centrumgebied verder te versterken en af te ronden door ook aan de westzijde van het centrum (ter hoogte van de Westersingel) uit te breiden. Daarmee creëert de gemeente een aangenaam en levendig verblijfsgebied. Ingezet wordt op een combinatie van winkels, horeca, leisure en woningen. Om de verblijfsduur in het winkelcentrum

te verlengen, onderzoekt men de mogelijkheden voor de vestiging van een bioscoop of cultuurhuis. De uitbreiding is in 2022 gerealiseerd.

3.2.3.4 VITALE KERNEN: BERGSCHENHOEK EN BLEISWIJK

Naast Berkel Centrum zijn de belangrijke concentratiegebieden van detailhandel en horeca de centra van Bergschenhoek en Bleiswijk. Daarnaast is er nog het vrij nieuwe buurtcentrum Het Gouden Hart in Berkel en Rodenrijs. Vooral in Bergschenhoek is sprake van leegstand. Halverwege 2017 is in samenwerking met ondernemers, vastgoedeigenaren en omwonenden in de centra van Bergschenhoek en Bleiswijk gekeken naar de benodigde acties om de centra vitaal te houden. Een extern adviesbureau adviseert daar eind 2017 over. De ontwikkelingen van Bergschenhoek en Bleiswijk hebben een eigen dynamiek ten opzichte van Berkel centrum. Voor Bergschenhoek en Bleiswijk geldt dat de levendigheid van de centra niet versterkt zal worden door meer detailhandel. De trend daarin is dat de detailhandel in niet dagelijkse artikelen in centra van deze omvang geen groei, maar eerder afname laat zien. Gedacht kan worden aan het toevoegen van andere functies, waaronder horeca en dienstverlening, en het concentreren van deze functies in een kleiner gebied. Wanneer dit advies gereed is, komen de concrete acties in het activiteitenprogramma.

3.2.4 WEEKMARKT

Algemeen

De markt is divers en veelvormig. Er zijn handelaren die 6 dagen per week, 52 weken per jaar op een markt aanwezig zijn. Maar er zijn ook handelaren die hun producten maximaal één keer per week gedurende een paar weken in het jaar op de markt verkopen. Er zijn handelaren die hun producten alleen op de markt

ONDERNEMERS BRENGEN HUN WENSEN IN BEELD DIE SPELEN OP DE WEEKMARKT.

verkoopen. Maar er zijn ook handelaren die daarnaast een standplaats hebben, braderieën bezoeken en bovendien nog een groothandel hebben⁸⁾.

Er zijn geen weekmarkten in de kernen Bergschenhoek en Bleiswijk. Hier is sprake van een verzameling van standplaatsen. Alleen in het centrum van Berkel en Rodenrijs is een weekmarkt.

Toekomstbeeld weekmarkt

Het type onderneming speelt een rol bij de verwachtingen voor de toekomst. Ondernemers die actief zijn in meerdere vormen van ambulante handel, inclusief de markt, en daarbij overige bezigheden hebben, zijn het meest optimistisch over de groei van hun bedrijf. Een derde deel van deze ondernemers denkt over drie jaar te zijn gegroeid. Voor Lansingerland is het zaak de weekmarkt in Berkel Centrum minimaal in zijn huidige vorm te behouden en in Bergschenhoek en Bleiswijk met standplaatsen te blijven werken. Ook organiseert men in de kernen jaarlijks themamarkten. De weekmarkt en de standplaatsen zien we als een belangrijke economische stimulans voor de kernen als aanbod aan de bewoners en bezoekers. De gemeente stimuleert ondernemers om in te spelen op de trends en ontwikkelingen op de weekmarkt.

3.2.5 HORECA

Horeca heeft meerwaarde voor de kwaliteit van de gemeente, is onderdeel van het voorzieningenniveau, heeft een belangrijke sociale functie (mensen komen bij elkaar) en is van economische betekenis (werkgelegenheid en bestedingen). Daarbij draagt de horeca, zoals beschreven in de Horecavisie Lansingerland 2013, bij aan de recreatieve functie van onze gemeente en zorgen terrassen bij horecabedrijven voor sfeer en gezelligheid (leefbaarheid).

Lansingerland is nog volop in ontwikkeling met een groeiend aantal inwoners en bedrijven. Het horeca-aanbod is de afgelopen jaren flink toegenomen. Door de verdere groei van het aantal inwoners en bedrijven is er nog plek voor extra horeca.

8) Bron: *Structuur in de markt*, HBD, 2011

In de horecavisie is gekozen voor concentratiegebieden van horeca. De centrumgebieden van de kernen en het Rottemereengebied zijn de belangrijkste concentratiegebieden. Terrassen vormen een belangrijk en gezichtsbepalend onderdeel van de uitstraling van een centrumgebied. Vooral in de concentratiegebieden zijn er mogelijkheden en veel potentie voor terrassen. De gemeente hanteert geen volumebeleid.

Diverse plannen en initiatieven bieden mogelijkheden om de kansen die er liggen te benutten. Horeca speelt een belangrijke rol bij de invulling van ontwikkelingen als de uitbreiding van het winkelaanbod in Berkel en Rodenrijs centrum, de herinrichting van de Dorpsstraat in Bleiswijk en de herontwikkeling van een deel van het centrum in Bergschenhoek. Lansingerland wil kansen optimaal benutten om de kwaliteit van de horecastructuur te versterken, in samenhang met de totale voorzieningenstructuur van Lansingerland. In de horecavisie is aangegeven hoe hiermee omgegaan wordt. Daarbij is een belangrijke rol toegedicht aan ondernemers en ondernemersverenigingen.

De horecavisie is een ruimtelijk economische visie op de gewenste horecastructuur van Lansingerland en geeft richting aan het te voeren (ruimtelijk) beleid voor de horeca. De visie is een belangrijke voorwaarde om duidelijke en transparante afwegingen te maken, waarbij zowel de

belangen van ondernemers als de maatschappelijke belangen gewogen worden. Ook vormt de visie een belangrijke basis voor het beoordelen van bouwplannen voor horecaontwikkelingen en bij het opstellen van bestemmingsplannen⁹⁾.

In het kader van vereenvoudigde regelgeving willen we onderzoeken of verruiming van de openingstijden voor de horeca mogelijk en gewenst is. Ruimere openingstijden maken het voor ondernemers wellicht aantrekkelijker om zich hier te vestigen. Er volgt een nieuw terrassenbeleid in 2018.

LANSINGERLAND ONDERZOEKT DE MOGELIJKHEID EN WENSELIJKHEID VAN RUIMERE OPENINGSTIJDEN VOOR DE HORECA.

3.2.6 GREENPORT

De 'Position paper Greenport Lansingerland 2015-2018' geeft richting aan het economisch beleid en de gewenste economische ontwikkelingen in de Greenport. De Position paper benoemt de speerpunten voor de periode 2015-2018. In samenwerking met burgers, bedrijfsleven, mede-overheden en belangenorganisaties zijn de speerpunten uitgewerkt tot een actieprogramma. De meest actuele acties zijn ook opgenomen in deze Economische Agenda.

Visie en doelstelling 'Position paper Greenport Lansingerland 2015-2018'

Binnen de gemeente Lansingerland ligt een belangrijk deel van het belangrijkste glastuinbouwcomplex ter wereld. De glastuinbouw wordt gezien als een belangrijke pijler voor de Nederlandse economie, maar

⁹⁾ Horecavisie Lansingerland 2013

**DE GREENPORT IS IN LANSINGERLAND
ÉÉN VAN BELANGRIJKSTE ECONOMISCHE
PIJLERS. LANSINGERLAND VOERT BINNEN DE
GREENPORT ONDER ANDERE DE VOLGENDE
ACTIES UIT:**

- **REGIONAAL RUIMTELIJK BELEID**
- **HERSTRUCTURERING NIEUW OOSTLAND**
- **AARDWARMTE PROJECTEN**
- **BUSINESS CASE AANSLUITING**
- **LANSINGERLAND OP 'WARMTEROTONDE OOST**
- **VERKENNING: 'LANSINGERLAND CENTRUM
VOOR KENNIS & INNOVATIE IN DE
GLASTUINBOUW!'**

ook voor de Lansingerlandse economie.

De kracht van Lansingerland zit in de onderlinge verwevenheid en afhankelijkheid van functies binnen de glastuinbouwcluster. Samen met de gebundelde ruimtelijke concentratie van productie, toelevering, vermarkting, logistiek en kennis binnen onze gemeentegrenzen, geeft dat volop mogelijkheden. Versterking van de gehele glastuinbouwcluster staat voorop, waarbij er geen elementen uit het Lansingerlandse cluster mogen verdwijnen.

De ambitie en de uitdaging voor de Greenport als geheel is de transitie naar een bereikbare, innovatieve, duurzame en dynamische Greenport met een hoogstaand kennisnetwerk om daarmee de license to produce te garanderen. Voor de komende jaren zal de focus uitgaan naar kleinere en grotere innovaties om mondiaal koploper te blijven. Om dit te bereiken en investeringen in duurzaamheid en innovaties te kunnen blijven doen, zijn ook andere verdienmodellen nodig. Waar voorheen de focus op teeltoptimalisatie lag, wordt verbreding naar nieuwe markten en nieuwe producten steeds belangrijker. Ook is het van belang dat Lansingerlandse bedrijven nieuwe innovaties in crossovers zoeken met andere sectoren. Door nieuwe product-marktcombinaties te ontwikkelen, ontplooiën de Lansingerlandse bedrijven nieuwe economische activiteiten, waardoor de Greenport op mondiaal niveau concurrerend blijft en haar positie als voorloper verstevigt.

Aan de verworven toppositie van het bedrijfsleven in Lansingerland levert de gemeente Lansingerland zijn bijdrage door het actieprogramma aankomende jaren actief uit te voeren. Het is daarbij van belang dat de gemeente Lansingerland, mede-overheden, ondernemers en onderzoeks- en onderwijsinstellingen in de Greenport West-Holland gezamenlijk blijven optrekken. Hierdoor zal het bedrijfsleven de kansen pakken die zo gecreëerd worden.

3.2.7 TOERISME, RECREATIE & LEISURE

In Lansingerland is geen potentieel voor toerisme op grote schaal. Het aantal overnachtingen/bedden is beperkt. Kleinere initiatieven als een Bed & Breakfast passen uitstekend bij onze gemeente. Lansingerland staat er voor open dat er op termijn voor de zakelijke markt wel eventueel een hotel te ontwikkelen is. Dit kan eventueel op of in de directe nabijheid van een bedrijventerrein. Maar de realisatie van een dergelijk initiatief is vooral afhankelijk van marktpartijen.

**LANSINGERLAND STAAT OPEN VOOR
MARKTPARTIJEN DIE DE MOGELIJKHEID EN
WENSELIJKHEID VAN EEN HOTEL VOOR DE
ZAKELIJKE MARKT WILLEN ONDERZOEKEN.**

Positionering recreatie

Voor de Rottemeren is er in 2014 onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om verblijfsaccommodatie(s) in het gebied te realiseren. De conclusie uit dit onderzoek is dat hotelaccommodatie alleen voor recreanten niet levensvatbaar is, behalve in de originele kleinschalige vorm als 'slapen in de hooiberg'. Alleen in combinatie met de zakelijke toerist en gelegen aan vervoerspunten als een NS station en/of snelweg lijkt overlevingskansen mogelijk. Dit gebied is geschikt voor 'dagjesmensen'. Wij onderschrijven de uitkomsten van

dit onderzoek nog steeds.

Voor wat betreft leisure op bedrijventerreinen bekijkt de gemeente per aanvraag of het binnen het geldende bestemmingsplan past. Voorlopig zijn er voor Lansingerland geen grote ontwikkelingen te verwachten op de bestaande en te ontwikkelen bedrijventerreinen vanuit de vrijetijdseconomie. Alleen op bedrijventerrein Bleizo is ruimte in het bestemmingsplan opgenomen voor recreatie en leisure. Op Bleizo staat de gemeente open voor initiatieven die een versterking zijn van en een bijdrage leveren aan het gebied.

De Rottemeren is een belangrijk element in de vrijetijdseconomie. Inwoners van Lansingerland en omringende gemeenten weten dit gebied goed te vinden. Het Recreatieschap is verantwoordelijk voor het beheer en de ontwikkeling van het Rottemerengebied. Zij stelt zich onder andere ten doel om het gebied voor de recreant attractiever te maken en is op zoek naar nieuwe verdienmodellen. Ook de in het gebied gevestigde ondernemers zijn daar mee bezig. De Rottemeren wint niet per definitie aan aantrekkingskracht door meer op recreatie gerichte functies in het gebied toe te laten. Met name 'het verhaal' en de beleving van het gebied zijn van belang. Ook evenementen zorgen voor extra dagbezoekers, en daarmee extra bestedingen. In 2018 volgt een apart evenementenbeleid, waarin ook het Rottemerengebied is betrokken.

3.2.8 ONDERWIJS-ARBEIDSMARKT-BEDRIJFSLEVEN

De afgelopen twintig jaar is onze economie van aard veranderd. We spreken nu van een innovatie-economie. In deze economie gaat het meer dan ooit om het genereren van nieuwe ideeën door samenwerking, creativiteit, technologische toepassingen en ondernemerschap. Dat geldt niet alleen op het niveau van de individuele werknemer,

maar ook op het niveau van ondernemingen als geheel. Succesvolle bedrijven in deze nieuwe economie worden getypeerd door snelheid, flexibiliteit, innovatie en intensieve samenwerking, zowel intern als extern.

Het is belangrijk dat leerlingen onderwijs krijgen dat zich richt op de aansluiting met de technologische en maatschappelijke ontwikkelingen in onze samenleving. Voor scholen is dit een constante uitdaging. Als voorbeeld van de snel veranderende ontwikkelingen kan gedacht worden aan de overgang van PC naar laptop en van laptop naar tablet en de opkomst van de 3D-printer. Deze technieken brengen mooie mogelijkheden voor het onderwijs met zich mee, maar ook hoge aanschafkosten. Daarnaast vragen dit soort innovaties om nieuwe werkwijzen en leerstof.

Naast technologisering en informatisering speelt globalisering een grote rol. Door nieuwe toepassingen van ICT wordt het steeds eenvoudiger over grenzen heen te communiceren en samen te werken. We bewegen ons naar een mondiale economie waarin we afhankelijk zijn van ontwikkelingen ver buiten onze landsgrenzen. Voor onze HBO- en WO-studenten betekent dit enorme kansen. Hun werkomgeving en horizon ligt op het niveau van Nederland, Europa en zelfs wereldwijd. Voor deze kinderen is het vooral belangrijk dat ze binnen onze gemeente een goede start maken door kwalitatief goed en innovatief onderwijs.

Naast deze groep leerlingen zijn er ook leerlingen voor wie juist de regio heel belangrijk is. Uit onderzoek blijkt dat mensen met een MBO-diploma gemiddeld een kortere woon-/werkafstand hebben.

Ook zijn MBO-ers gemiddeld minder bereid om te verhuizen voor werk. Het is belangrijk dat jongeren op het MBO een opleiding krijgen waarmee ze in de toekomst binnen onze regio aan de slag kunnen. Dit geldt voor de kansen en mogelijkheden van onze jongeren. Maar ook voor het lokale bedrijfsleven, als het gaat om het vinden van goede en gekwalificeerde werknemers. Daarnaast is het belangrijk dat op de lange termijn zoveel mogelijk mensen in onze gemeente werk hebben. Het organiseren van een goede aansluiting VMBO-MBO-bedrijfsleven is een belang van de gemeente. Dit is opgenomen in de Onderwijsvisie. De gemeente wil meer aandacht besteden aan de sterke lokale sectoren 'tuinbouw en logistiek' in het (basis)onderwijs en wil aanhaken op bestaande schoolinitiatieven (VMBO) met ondernemers.

SAMENWERKEN MET AMBITIE

3.2.9 ZPZ-ERS EN WERKEN AAN HUIS

Van de ruim 4.500 bedrijven in Lansingerland is bijna de helft zelfstandige zonder personeel. Een grote groep ondernemers, die misschien niet altijd goed zichtbaar is, maar daardoor niet minder belangrijk voor de gemeente! Een drijvende kracht achter de Lansingerlandse economie. Zp'ers hebben vaak specifieke vragen en behoeften op het gebied van huisvesting, informatievoorziening en netwerken. Om meer inzicht te krijgen in de behoefte van Zp'ers en ondersteuning te geven aan deze groep is het belangrijk om de groep beter in beeld te krijgen. Zp'ers vormen vaak een onzichtbare groep ondernemers voor gemeenten, omdat zij niet gevestigd zijn op een herkenbare bedrijfslocatie (meestal aan huis), en omdat zij zich vaak niet verenigd hebben via de gevestigde ondernemersnetwerken. Zowel voor de gemeente als samenwerkende instanties liggen hier kansen om bijvoorbeeld de gemeentelijke dienstverlening beter af te stemmen op deze doelgroep.

In alle bestemmingsplannen van de gemeente is de mogelijkheid opgenomen om te werken aan huis. Dit is uitgesplitst in kleinschalige bedrijfsmatige activiteiten en een aan-huis-gebonden beroep, beide in relatie met het wonen.

LANSINGERLAND GEEFT UITVOERING AAN HET PROJECT 'ZPZ-ERS OVER DE VLOER'.

De bewoner van de woning (niet een derde) voert de bedrijfsactiviteiten uit en de woning behoudt in overwegende mate de woonfunctie. Vaak gaat het om één ruimte in de woning die voor bedrijfsdoeleinde te gebruiken is⁸).

3.2.10 ONDERNEMERS IN DE PROBLEMEN

Onze gemeente werkt op basis van een dienstverleningsovereenkomst samen met het Regionaal Bureau Zelfstandigen (RBZ). Dit is een onderdeel van de gemeentelijke organisatie van Rotterdam. Het RBZ helpt ondernemers met financiële problemen, ondernemers die moeten stoppen met hun bedrijf en ondernemers met gezondheidsklachten. Ook mensen met een (bijstands)uitkering die een goed idee hebben voor een eigen bedrijf kunnen bij het RBZ terecht. Het RBZ adviseert (potentiële) ondernemers en maakt een beoordeling van de levensvatbaarheid van een bedrijf. Eventueel kan financiële ondersteuning geboden worden in de vorm van een bedrijfskrediet en/of een maandelijkse uitkering. Inwoners van Lansingerland kunnen ook gebruik maken van de dienstverlening van De Rotterdamse Zaak. Dit is een samenwerking tussen het RBZ, Hogeschool Rotterdam en Ondernemersklankbord. Ondernemers met financiële problemen, die moeite hebben met het voeren van een administratie of met bedrijfsvoeringsproblemen, worden ondersteund en gecoacht door een student van de Hogeschool Rotterdam en een ervaren coach van het Ondernemersklankbord.

8) Bron: Visienota Onderwijs 2017-2025

De ambitie en het huidige beleid vragen om actie. Dit hoofdstuk schetst de actiepunten om het beleid tot uitvoering te brengen.

	Onderwerp	Actie
1.	Innovatie	a. Vooroplopen met duurzaamheid (2018-2025) b. Roadmap Next Economy (2018-2020) c. Ontwikkelen en realiseren Holland Railterminal (2020-2022)
2.	Faciliteren	a. Modern en accuraat Ondernemersloket Lansingerland (doorlopend). b. Weekmarkt in beweging (2018). c. Vereenvoudigen van regelgeving op bedrijventerreinen en centra (continu proces). d. Monitoren van subsidiemogelijkheden en deze ten gunste van Lansingerlandse economie aan wenden (doorlopend).

*) Synchromodaliteit is het optimaal flexibel en duurzaam inzetten van verschillende transportmodaliteiten in een netwerk onder regie van een logistiek dienstverlener, zodanig dat de klant (verlader of expediteur) een geïntegreerde oplossing voor zijn (achterland)vervoer krijgt aangeboden.

Toelichting	Netwerk/partners	Periode
a. Binnen de gehele gemeente zijn ondernemers, inwoners en bezoekers bewust bezig met verduurzaming. Onderzoeken op welke manieren dit realistisch en mogelijk is. Denk hierbij aan energiebesparende en energieopwekkende maatregelen of onderwerpen als laadvoorzieningen, recycling, etc. Gemeente heeft hier een informerende, stimulerende en aanjagende rol. b. Onderzoeken waar voor marktinitiatieven in Lansingerland (financiële) mogelijkheden liggen voor aansluiting/uitvoering. c. Ontwikkelen en realiseren van de eerste klimaatneutrale railterminal ter wereld in Bleiswijk. Hiermee is efficiënt (vers)goederenvervoer per spoor met trailers mogelijk vanuit MRDH. Daarnaast stimuleert dit ondernemers tot synchromodaal⁹⁾ transport en keteninnovatie binnen de logistiek.	Gemeente, ondernemersverenigingen, brancheorganisaties, regiopartners ⁹⁾ en investeerders	2018-2025
a. Structuur en invulling geven aan het loket door het actueel houden van de gemeentelijke website economie/social media en ondernemersvragen beantwoorden. b. Ondernemers brengen hun wensen in beeld die spelen op de weekmarkt. Gemeente stimuleert ondernemers op het inspelen van trends en ontwikkelingen. c. Meer flexibel en toepasbare regelgeving (via bestemmingsplannen c.q. omgevingsplannen) voor ondernemers, die het bedrijven eenvoudiger in staat stelt zich te vestigen. d. Diverse subsidies van onder andere Provincie, MRDH en Rijk zijn interessant voor ondernemers(collectieven). Wij wijzen hen op de mogelijkheden en faciliteren waar nodig bij de aanvraag.	Gemeente, ondernemers ¹⁰⁾ - en winkeliersverenigingen ¹¹⁾ , onderwijs, brancheorganisaties ¹²⁾	2018-2020

9) Regiopartner: MRDH, Provincie Zuid-Holland
10) Ondernemersverenigingen Ondernemend Lansingerland, NOOVA

11) Winkeliersverenigingen Berkel Centrum, Bergschenhoek en Bleiswijk
12) Brancheorganisaties VNO-NCW West, LTO Glaskracht, Centrale Vereniging Ambulante Handel (CVAH)

	Onderwerp	Actie
3.	Stimuleren van de kernen	a. Uitwerken acties Vitale centra (2018-2020). b. Uitbreiding Berkel Centrum realiseren (2021). c. Onderzoeken of verruiming openingstijden horeca een mogelijkheid is (2018-2019). d. Onderzoeken gepaste detailhandel Wilderszijde (2018).
4.	Stimuleren van ondernemers	a. Blijven initiëren en stimuleren van structureel overleg met bedrijfsleven (structureel) b. Zzp-ers over de vloer (structureel) c. Stimuleren van complementariteit detailhandel (2018-2020) d. Stimuleren van gebiedsgewijze samenwerking bedrijfsleven (parkmanagement bedrijvenparken, winkeliersverenigingen) (2018-2020) e. Stimuleren van de komst van een hotel voor de zakelijke markt.

Toelichting	Netwerk/partners	Periode
a. Acties n.a.v. besluitvorming na onderzoek DTNP uitvoeren. b. Uitvoeren en realiseren van de uitbreiding Berkel Centrum. c. Deze maatregel vergroot de levensvatbaarheid van horecabedrijven en draagt bij aan de levendigheid van de centra/omgeving. d. Afwegen om (kleinschalige) detailhandel en horeca op te nemen in de plannen van Wilderszijde.	Gemeente, winkeliersverenigingen, brancheorganisaties en vastgoedpartijen	2018-2022
a. Gemeente en het bedrijfsleven blijven structureel met elkaar in overleg, minimaal 1x per kwartaal. De bedrijfsbezoeken zijn een belangrijke bron van kennis en netwerkvorming. b. Gemeente en bedrijfsleven doen een behoefteonderzoek onder Zzp-ers. We organiseren jaarlijks een Zzp-bijeenkomst in Lansingerland. In het Economisch Platform willen we een vertegenwoordiger van de Zzp-ers. c. Hoogwaardige en bijzondere detailhandel met onderscheidend vermogen kan de uitgaven doen stijgen in Lansingerland. We bespreken de wenselijkheid en toepasbaarheid van trends als 'blurring', terrasseneiland, en openingstijden van horeca en detailhandel in het structurele winkeliersoverleg met ondernemers. d. Ondersteunen bij de totstandkoming van Bedrijven InvesteringsZones (BIZ-en). e. Lansingerland staat open voor marktpartijen die de mogelijkheid en wenselijkheid van een hotel voor de zakelijke en/of toeristische markt willen onderzoeken.	Gemeente, ondernemers- en winkeliersverenigingen, marktpartijen	2018-2020

**ACTIVITEITEN
PROGRAMMA**

	Onderwerp	Actie
5.	Greenport	a. Regionaal ruimtelijk economisch beleid b. Herstructurering Nieuw Oostland (voorheen FES gebied) c. Business case opstellen voor aansluiting Lansingerland op 'Warmterotonde Oost' d. Faciliteren bij toekomstige aardwarmteprojecten e. Verkenning: 'Lansingerland centrum voor kennis & innovatie in de glastuinbouw!'

Toelichting	Netwerk/partners	Periode
a. Het regionale glastuinbouwcluster gaat over onze gemeentegrenzen heen en is verweven met elkaar. In 2018 onderzoeken we met de provincie Zuid-Holland, Pijnacker-Nootdorp, Zuidplas en Waddinxveen de manier waarop de toekomstbestendigheid van het glastuinbouwcluster in de regio Oostland gewaarborgd blijft.	Provincie Zuid Holland, gemeente Pijnacker-Nootdorp, Waddinxveen en Zuidplas.	2018-2020
b. Het Plan van Aanpak voor herstructurering van het glastuinbouwgebied Nieuw Oostland moet duidelijk maken hoe we een goede kavelstructuur voor bestaande en nieuwe bedrijven krijgen.	LTO Glaskracht, gemeente Pijnacker-Nootdorp, Rabobank en bedrijfsleven Nieuw Oostland	2017-2020
c. De ondergrondse leiding van een (eventuele) 'warmterotonde over Oost' biedt kansen voor verdere verduurzaming van de glastuinbouw in Lansingerland.	Provincie Zuid-Holland, OCAP, LTO, warmtecoöperaties Wilgenlei, Noordpolder en Overbuurtsche polder	2017-2021
d. Aardwarmte, oftewel geothermie, is een belangrijk alternatief voor het gebruik van aardgas in de glastuinbouw.	Ministerie Economische Zaken, Bedrijfsleven Lansingerland	2017-2025
e. Het bedrijfsleven wenst gestructureerd het innovatieve karakter van Lansingerland te promoten. Om die reden verkent de gemeente, samen met het (greenport)bedrijfsleven, de mogelijkheden om Lansingerland te positioneren als het centrum voor kennis & innovatie in de glastuinbouw.	Koplopersgroep Lansingerland (= invloedrijke greenportbedrijven Lansingerland), MRDH en gemeente Zoetermeer	2017-2019

ORGANISATIE, FINANCIËN EN VERVOLG

5.1 ORGANISATIE

Het cluster Economische Zaken, bestaande uit ca. 4,5 fte, voert niet alle acties zelf uit. Het gezag bij de uitvoering van bepaalde acties ligt ook bij andere afdelingen. Zo voert de afdeling Ruimtelijke Ordening bijvoorbeeld de woningbouwplannen en bestemmingsplannen uit. Andere acties gebeuren dan weer met samenwerkende partners als onderwijsinstellingen, brancheorganisaties, andere gemeenten/overheden en het georganiseerde bedrijfsleven.

Duurzaamheid is ook voor het bedrijfsleven een zeer belangrijk thema. Het bedrijfsleven zal een transitie moeten doormaken om ook in de toekomst goed te functioneren. Er is dan ook een sterke koppeling met het programma Duurzaamheid (afdeling Vergunningverlening & Handhaving) van de gemeente Lansingerland. In de begroting 2018 stelt de gemeente voor om voor de duur van 3 jaar één fte specifiek voor bedrijven/glastuinbouw in te zetten.

5.2 FINANCIËN

In de Kadernota 2018 is structureel € 100.000 extra beschikbaar gekomen voor economische ontwikkeling. Hiermee komt het totale werkbudget voor Economie op € 208.000,-. Daarmee kunnen we nader invulling

geven aan de rol van de gemeente in (boven)regionale projecten, zoals de Holland Railterminal en Corridor A12. Maar ook het traject voor de levendige kernen bijvoorbeeld, vraagt extra middelen om het gewenste resultaat te bereiken. Voor toekomstige onderzoeken bekijkt de gemeente nut en noodzaak. Dit bespreken we met onze partners. Projecten die al in uitvoering zijn, hebben hun eigen dynamische omgeving. De uitvoering hiervan ligt niet altijd bij de gemeente. Soms ontbreekt de noodzakelijke expertise en specialisme. Dan besteden we dit uit. In de basis voert de gemeente de Economische Agenda uit binnen bestaande budgetten. Mocht het voor Economie geoordeelde budget niet toereikend zijn, dan vindt herprioritering in taken plaats. In bijzondere situaties kan de aanvraag van extra financiële middelen nodig zijn, maar we gaan wel uit van het bestaande werkbudget.

5.3 VERVOLG

De gemeente evalueert de acties uit het activiteitenprogramma om de 2 jaar, en neemt daarbij de laatste economische ontwikkelingen mee. Waar nodig volgt een tussentijdse bijstelling.

BIJLAGE I

BIJLAGE I: LIJST MET GEÏNTERVIEWDEN

1. Ondernemend Lansingerland, de heer J. Houweling
2. VNO-NCW West, mevrouw I. Douma-Ammerlaan
3. Winkeliersvereniging Berkel en Rodenrijs, de heer R. Fedder
4. Winkeliersvereniging Berkel en Rodenrijs, de heer F. Heel
5. Winkeliersvereniging Bergschenhoek, mevrouw T. Verhagen
6. Winkeliersvereniging Bleiswijk, de heer G. Scholten
7. Winkeliersvereniging Bleiswijk, de heer T. De With
8. Wageningen Universiteit, de heer J.W. de Vries
9. Themato, de heer T. Ammerlaan
10. Koppert, de heer P. Koppert
11. Outdoor Valley, de heer E. Rovekamp
12. Muller en co, de heer R. Willemsen
13. De Pannenkoe, de heer J. Suijten
14. Directeur VMBO Melanchton Lansingerland en regiodirecteur MBO Edudelta Lansingerland, de heer drs. C. de Jong
15. Stichting Samenwerkingsverband Onderwijs Bedrijven, mevrouw A. van Zaalen
16. Bedrijvenpark Oudeland, mevrouw C. van den Berg
17. Parkmanagement Greenparc Bleiswijk, de heer N. van Zwet
18. Standplaatshouder, marktcommissielid, ondernemer, de heer F. Seegers
19. Standplaatshouder, marktcommissielid, ondernemer, de heer B. de Graaf
20. Zzp-er, oud-voorzitter NOOVA, mevrouw M. Spek
21. Healthcenter Lansingerland, de heer M. van de Haar
22. Autobedrijf Cas Lamens, de heer R. Lamens
23. Ledatwork, de heer B. Deege
24. Zzp-er, Bycontrol, mevrouw Y. Wolf

BIJLAGE II

BIJLAGE II: UITKOMSTEN BEELDVORMINGSAVOND MET RAADSLEDEN OP 6 JUNI 2017

Beknopte weergave van de resultaten uit de beeldvormingsavond met een afvaardiging van raadsleden.

FLIPOVER : I & II
GASTVROUW: JENNIFER VERHEIJ
(ACCOUNTMANAGER, GEMEENTE LANSINGERLAND)

THEMA: BEDRIJVENTERREIN

Wat willen we samen in gang zetten?

- Duurzaamheid
- Flexibele bestemming
- Bereikbaarheid (auto & ov)
- Veiligheid
- Visie 'oude' bedrijventerreinen
- Verbeteren dienstverlening
- Verbeteren bereikbaarheid wegen
- Citymarketing/branding
- Innovatie
- Clustering
- Gemeentelijke dienstverlening (advies)
- 1-loket verhaal
- 1 contactpersoon
- Internationalisering

Hoe gaan we dat doen en welke concrete afspraken maken we?

- Goede digitale infrastructuur
- Kleiner bedrijfsverzamelgebouw
- Media (kranten)

THEMA: KANTOREN

Wat willen we samen in gang zetten?

- Niet uitbreiden
- Meer in centra
- Makkelijker bereikbaar (ov)

Hoe gaan we dat doen en welke concrete afspraken maken we?

- Kleiner bedrijfsverzamelgebouw

THEMA: ONDERWIJS-ARBEIDSMARKT-BEDRIJFSLEVEN

Wat willen we samen in gang zetten?

- Aansluiten onderwijsvisie
- Duurzaamheid/energieneutraal
- 'Groen' onderwijs (MBO)
- Regionale samenwerking
- Stagemakelaar gemeente
- Innovatie
- Maatwerk
- WUR relatie aanscherpen
- Internationalisering
- Branding

Hoe gaan we dat doen en welke concrete afspraken maken we?

- Deelnemen aan Roadmap Next Economy
- HBO opleiding (doorontwikkelen van businessschool)
- Ambachtsschool

THEMA: ZZP-ERS

Wat willen we samen in gang zetten?

- Aansluiting zoeken bij MKB
- 1-loket
- Verbeteren dienstverlening
- 1-contactpersoon

- Huisvesting
- Telefoonnummers, nu teveel doorverwijzen
- Anoniem nummer, terugbellen!
- Minder regeldruk

Hoe gaan we dat doen en welke concrete afspraken maken we?

- Meer mogelijkheden voor kantoor aan huis

FLIPOVER II & IV

GASTHEER: MARC HOKKE (BELEIDSADVISEUR ECONOMIE, GEMEENTE LANSINGERLAND)

THEMA: DETAILHANDEL

Wat willen we samen in gang zetten?

- 24/7 openingstijden volgens rijksbeleid
- Gratis parkeren
- Start-ups/pop-ups
- Bepaald kwaliteitsniveau winkels
- Goede bereikbaarheid
- Geen regels
- Minimale leegstand
- Ondernemers ruimte geven/blurring
- Koopavond verplaatsen naar donderdag

Hoe gaan we dat doen en welke concrete afspraken maken we?

- Verblijfsklimaat verzorgen
- Coördinator voor afstemming branchering
- Eigen lokale ondernemers, geen ketens
- Branding, alleen met ondernemers
- Zeer prettig verblijfsklimaat nastreven

THEMA: HORECA

Wat willen we samen in gang zetten?

- Voor alle ondernemers 1-loket/contactpersoon
- Branding
- Minder regelgeving
- Opening-/ sluitingstijden horeca verruimen
- Pop-ups
- Leeftijdscategorie 21 – 35 jaar weinig horeca voor
- Disco

- Ruimer vestigingsbeleid
- Handhaving rookbeleid
- Meer ruimte terrassen
- Meer diversiteit in horeca
- Duidelijk aangeven waar fietsrekken zijn

Hoe gaan we dat doen en welke concrete afspraken maken we?

- APV – terrassenbeleid aanpassen

THEMA: TOERISME, RECREATIE & LEISURE

Wat willen we samen in gang zetten?

- Hotel/ vakantiepark in recreatieschap
- Kwaliteitsimpuls Rottemerengebied/ Zeeltje
- Centrum Bleiswijk betrekken bij Rottemeren
- Waterski op de Rotte
- Profileren op dit terrein
- Unique Selling Point Lansingerland
- Marktvragen afstemmen
- Paintballen (in het bos)
- Marketingpunt/VVV

Hoe gaan we dat doen en welke concrete afspraken maken we?

- Combinatie App activiteiten Lansingerland/ Rottemerengebied
- VVV stimuleren te komen

THEMA: WEEKMARKT

Wat willen we samen in gang zetten?

- 1 dagmarkt in iedere dorpskern
- Markt opstellen als rondje kerk, niet meer Heerenstraat
- 1-contactpersoon voor weekmarkt, marktapp

Hoe gaan we dat doen en welke concrete afspraken maken we?

- Kijken bij vertrek koopman naar nieuwe segment verkoop

BIJLAGE III: BRONNEN

AUTEUR	TITEL	JAAR
Regionaal		
Metropoolregio Rotterdam Den Haag	Agenda Economisch Vestigingsklimaat	2014
Metropoolregio Rotterdam Den Haag	Agenda Detailhandel MRDH 2016-2021	2016
BRO	Visionair startdocument Detailhandelsvisie Metropoolregio	2011
VNO-NCW/MKB Nederland	Kansrijk: Sterk ondernemerschap voor de lokale en regionale economie	2015
Provincie Zuid-Holland	De Weerbare Regio, ruimtelijk economisch beleid in de Zuid-Hollandse kenniseconomie	2013
Detailhandel Nederland, Platform 31, Stedennetwerk	Winkelgebied van de toekomst	2014
Metropoolregio Rotterdam Den Haag	Agenda Kantoren 2015-2025	2015
Metropoolregio Rotterdam Den Haag	(concept)Agenda Bedrijventerreinen 2017-2022	2017
OESO, OECD Territorial Reviews	The Metropolitan Region of Rotterdam-The Hague	2016
Metropoolregio Rotterdam Den Haag	Regionaal Investeringsprogramma	2016
Metropoolregio Rotterdam Den Haag	Roadmap Next Economy	2016
Lokaal		
Gemeente Lansingerland	Economische visie Lansingerland 2011-2016	2010
Gemeente Lansingerland	Mid-term evaluatie Economische visie Lansingerland	2013
Gemeente Lansingerland	Horecavisie Lansingerland	2013
Gemeente Lansingerland	Horecavisie Lansingerland, achtergrond document	2013
Gemeente Lansingerland	Coalitieakkoord 2014-2018 Samen aan de slag!	2014

AUTEUR	TITEL	JAAR
Gemeente Lansingerland	Kadernota 2017-2020	2016
Gemeente Lansingerland	Uitvoeringsovereenkomst BIZ	
	Bedrijvenpark Rodenrijs 2017-2021	2017
Gemeente Lansingerland	Marketingplan bedrijventerreinen in Lansingerland 2015-2016	2015
Gemeente Lansingerland	Internet via glasvezel in Lansingerland	2016
RailbrokerZ	Holland Railterminal	2016
Gemeente Lansingerland	Structuurvisie Lansingerland 2025	2008
Gemeente Lansingerland	Toekomstvisie Lansingerland 2040	2008
Gemeente Lansingerland	Position Paper Greenport 2015-2018	2015
Gemeente Lansingerland	Leidraad Deregulering Lansingerland 2016	
	'minder regeldruk, meer service'	2016
Gemeente Lansingerland	Cultuurvisie Lansingerland	2016
Gemeente Lansingerland	Woonvisie Lansingerland 2015-2020	2015
Gemeente Lansingerland	Visienota Onderwijs 2017-2025	2016
Websites		
www.lansingerland.nl/ondernemen		2017
www.cbs.nl		2017
www.lisa.nl		2017
www.pzh.nl		2017
www.cvah.n	Structuur in de markt	2011
www.bleizo.nl		2017
http://kso2016.nl/	Koopstromenonderzoek 2016	2016

Gemeente Lansingerland

Tobias Asserlaan 1

2662 SB Bergschenhoek

Nederland

T: +31 10 800 4000

communicatie@lansingerland.nl

www.lansingerland.nl